

NALEŻNOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁEM. CENA NUMERU 60 GROSZY

SAMORZĄD

TYGODNIK

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU
TERYTORJALNEGO

Rok XVIII.

Warszawa, 27 grudnia 1936 r.

№ 52.

TREŚĆ NUMERU

Jarosław Filipczak. — Gospodarka lasami i pastwiskami w gromadach województw południowo-wschodnich.

St. Gliszczyński. — Budowa szkół powszechnych w województwie wileńskim.

Antoni Myjak. — Spór o powiatowe centrale bibliotek ruchomych.

Co piszą inni:

S. — Podstawy polityki oświatowej.

Sprawy bieżące
Wiadomości gospodarcze
Poradnik samorządowy.

WAŻNE DLA GMIN
LETNISKOWYCH.

STAN URZĄDZEŃ SANITARNYCH GMINY DE-
CYDUJE O NAPŁYWIE LETNIKÓW I KURA-
CJUSZY! TO TEŻ KAŻDA GMINA LETNISKOWA
WINNA SIĘ ZAOPATRYĆ W

„KATALOG GOTOWYCH PROJEKTÓW URZĄDZEŃ SANITARNYCH”

INŻ. JANA MOKRZYCKIEGO

D O N A B Y C I A

W SAMORZĄDOWYM INSTYTUCIE WYDAWNICZYM

W WARSZAWIE, UL. MIODOWA 6.

CENA 1 KATALOGU WYNOŚI ZŁ. 20.—

ZWAŻYWSZY, ŻE SAMORZĄDY SPRZEDAJĄ
PROJEKTY, WYŁOŻONY KOSZT KATALOGU
ZWRÓCI SIĘ ZARZĄDOWI GMINNEMU WKRÓTCE.

BEZ DACHU,
ODZIEŻY,
JEDZENIA

STOJĄ TYSIĄCE LUDZI PRZED ZIMĄ.

DAJ CO MOŻESZ!

RATUJMY OD ZIMNA I GŁODU!

KAŻDY GROSZ ZŁOŻONY NA KONTO P. K. O.
№ 70-200 PRZYNIESIE ULGĘ BEZROBOTNYM!

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

<p>PRENUMERATA KWARTALNA 7.50 ZŁOTYCH. OD 6 EGZEMPLARZY 6.25 ZŁ. NUMER POJEDYNCZY 60 GROSZY. KONTO CZEKOWE w P. K. O. 52.020</p>	<p>REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 81 a TELEFONY: REDAKCJI 9-66-06. ADMINISTRACJI 9-61-92. Redakcja rękopisów nadesłanych nie zwraca.</p>	<p>Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł, 1/2—str. 175 zł, — 1/4 str. 87 zł 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł, — 1/2 str. 125 zł, 1/4 str. 62 zł. 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł, 1/2 str. 60 zł, — 1/4 str. 30 zł.</p>
--	--	---

Redaktor — Franciszek Branny

ROK XVIII.

WARSZAWA, 27 GRUDNIA 1936 r.

nr 52

TREŚĆ № 52. Gospodarka lasami i pastwiskami w gromadach województw południowo-wschodnich — *Jarosław Filipczak*. Budowa szkół powszechnych w województwie wileńskim — *St. Gliszczyński*. Spór o powiatowe centrale bibliotek ruchomych — *Antoni Myjak*. Co piszą inni: Podstawy polityki oświatowej — *S.* Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik.

Z OKAZJI ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA ORAZ NOWEGO ROKU
WSZYSTKIM P. T. PRENUMERATOROM I CZYTELNIKOM NASZYM

SKŁADAMY

SERDECZNE ŻYCZENIA

REDAKCJA

Gospodarka lasami i pastwiskami w gromadach województw południowo-wschodnich

I.

Powołane do życia ustawą samorządową z dnia 23.III.1933 r. gromady na terenach woj. połudn. - wschodnich, powstały, jak wiadomo, z b. gmin jednowioskowych, które były samodzielnymi jednostkami samorządowymi, jak również najniższymi komórkami w wykonywaniu władzy administracji ogólnej.

Wydatki b. gmin jednowioskowych pokrywane były nie tylko z danin publicznych, lecz również z dochodów, uzyskanych z przedsiębiorstw i majątków gminnych, w posiadaniu których była prawie każda gmina jednowioskowa.

Poważne dochody na pokrycie swoich wydatków czerpały gminy jednowioskowe przede wszystkim z pastwisk i lasów, wobec czego gospodarkę i eksploatację tych obiektów postaram się w krótkości naświetlić z uwagi na to, że wspomniane obiekty przeszły na własność obecnych gromad.

Jeśli chodzi o gospodarkę i administrację lasów, to gospodarka ta wymaga przede wszystkim

jeśli nie fachowego, to przynajmniej mającego choć jakie takie pojęcie o kulturze i administracji lasowej — gospodarza, który z uwagi na niejednokrotnie bardzo rozległe gospodarstwo lasowe byłby w możności uchronić je od dewastacji i postawić na poziomie stałej dochodowości.

Za czasów zaborskich lasami gminnymi administrowali wójtowie, przeważnie analfabeci, zaś księgowość i manipulację lasową prowadzili pisarze gminni lub umiejący czytać i pisać gajowi.

Gospodarka lasowa wymienionych doprowadziła do wyniszczenia setek, a nawet tysięcy ha lasów gminnych, gdyż ustawa o ochronie lasów, zwłaszcza zalesieniu zrębów, była prawie nieznaną i mało kiedy respektowaną z braku należytego instruowania i nadzoru ze strony władz nadzorczych. Rachunkowość lasowa, zwłaszcza wykazy odbiorcze, prowadzona była nieumiejętnie i nie przejrzysto, co było powodem nadużyć ze strony organów zarządzających gminą, a zwłaszcza gospodarką lasową.

Z chwilą uzyskania Niepodległości sprawa go-

spodarki lasów gminnych w większości powiatów Małopolski Wschodniej zmierza radykalnie w kierunku poprawy, gdyż władze nadzorcze zainteresowały się i wglądnęły bezpośrednio w gospodarkę majątków, a przede wszystkim lasów gminnych.

Na skutek szczupłych finansów gminy władza nadzorcza, nie mogąc dobrać odpowiedniego personelu biurowego bądź sekretarza gminnego, który potrafiłby poprowadzić należycie administrację lasową, stwarza etaty powiatowym inspektorów lasów gminnych przy wydziale powiatowym, którzy ujęli w swoje ręce gospodarkę lasową na terenie całego powiatu.

W pierwszym rzędzie poszczególne gminy sporządziły plany i programy gospodarki lasowej, zatwierdzone następnie przez odnośne urzędy wojewódzkie. Program gospodarki ustalał plan cięć i roczne etaty rębne, od których nie można w żadnym wypadku odstąpić. Oddziały czy pododdziały, które uległy wyrabaniu, muszą być dokładnie oczyszczone i bezwzględnie zalesione. Przetargi ofertowe na sprzedawane drewno, które odbywały się przedtem w gminach, obecnie odbywają się w wydziale pow., co wyklucza absolutnie jakiegokolwiek nadużycia.

Z chwilą sporządzenia planów ustalono faktyczny stan posiadania gmin, co jest najgłośniejszym momentem, jaki dało zarządzenie sporządzenia planów, gdyż majątek gmin jednowioskowych z braku należytej kontroli uległ i ulegał znacznemu uszczupleniu na korzyść mieszkańców odnośnych gmin w drodze tzw. uzurpów. Z tą chwilą również odgraniczono las od pastwiska i zabroniono wypasu bydła na terenach, objętych planem. Zaprowadzono również właściwą rachunkowość lasową, a przede wszystkim księgę materiałową, która odzwierciedla gospodarkę i dochodowość lasów.

Trzeba przyznać, że praca pow. insp. las. gm. była ogromną. Mając przeciętnie około od 65 — 70 gmin w powiecie, posiadających lasy, insp. las. bez pomocy organów gminy, a zwłaszcza sekretarza gminnego, nie byłby w możności dokładnie doglądać gospodarki, zwłaszcza rach. las., jednakowoż przez stałe instruowanie organów gminy, a przede wszystkim sekretarza gm., uzyskał w osobach tychże wydatną pomoc.

W ten sposób postawiona gospodarka lasów gminnych dała b. dobre wyniki, zwłaszcza na terenach woj. stanisławowskiego, gdzie w niektórych powiatach, jak np. dolińskim, administracja lasów b. gmin, a obecnych gromad postawiona i prowadzona jest wzorowo.

Wylania się pytanie, jak przedstawia się gospodarka lasowa z chwilą powołania do życia gmin zbiorowych.

Na podstawie ustawy samorządowej, majątki i przedsiębiorstwa b. gmin jednowioskowych przeszły na własność gromad.

Nowoutworzona gromada, przejąwszy na swoją własność lasy, przejęła na siebie również obowiązek współdziałania z insp. las. w administrowaniu lasów, zwłaszcza w prowadzeniu rachunkowości, zalesienia itp. Tak jest w teorii. Praktyka jednak wykazała, że to jest niemożliwe, jeśli wziąć pod uwagę wykształcenie i poziom kulturalny sołtysów, którzy

nie rzadko są analfabetami, nie mogło być mowy, by nowoutworzona gromada, oprócz fizycznego doświadczenia, mogła administrować lasami. Problem powyższy został rozwiązany w ten sposób, że prowadzenie całej administracji i rachunkowości lasów gromadzkich przekazano gminie, zaś doglądanie lasów i czuwanie nad nimi powierzono sołtysom i gajowym, którzy podlegają bezpośrednio sołtysowi, zaś pośrednio zarządowi gminnemu. Wszelkie zaś zarządzenia wydziału pow. oraz instrukcje, związane z administracją lasów gromadzkich otrzymują bezpośrednio zarządy gminne, które następnie realizują je przez sołtysów poszczególnych gromad.

Jak z powyższego widzimy, z chwilą wejścia w życie gmin zbiorowych sprawa gospodarki lasów gromadzkich stała się więcej skomplikowaną, niż w gminach jednowioskowych.

Przed wszystkim pow. insp. las. grom. nie wgląda (jak za gmin jednowioskowych) bezpośrednio w gospodarkę lasów gromadzkich, gdyż sprawą powyższą zajmuje się zarząd gminny, posiadający w stosunku do gmin jednowioskowych fachowy personel biurowy, który powinien czuwać nad gospodarką i prowadzić rachunkowość oraz administrację lasów.

Rzeczywistość jednak przedstawia się inaczej. W pierwszym rzędzie zarząd gminny, wzgl. jego personel nie jest, jak i inspektor las., w bezpośredniej bliskości obiektu gospodarczego, lecz oddalony jest od drzewostanów o kilkanaście km, więc nie jest w możności wglądać stale w gospodarkę leśną poszczególnych gromad, mając bardzo dużo innych spraw bezpośrednio związanych z biurem do załatwiania. Skutkiem tego zmuszony jest polegać na relacjach sołtysów, którzy, nie mogąc podołać swemu zadaniu, nie przedkładają zarządowi gminnemu w terminie relacyj, wobec czego wykazy, czy też sprawozdania w sprawach lasowych częstokroć wydział powiatowy, wzgl. insp. las. otrzymują opóźnione i nieścisłe.

Taki stan rzeczy nie jest dobry tak dla inspektora las., dla zarządu gminnego, jako też dla gromady, wzgl. dla gospodarki lasowej.

Przed wszystkim inspektor las. wzgl. wydział pow. utracił bezpośredni kontakt z faktycznym gospodarzem lasów, tj. z gromadą, a tym samym zmniejszył się bezpośredni wpływ jego na gospodarkę lasową. Jasnym jest, że praca insp. powiększa się i ulega komplikacji, gdyż, przekonawszy się o niedociągnięciach i przeoczeniach zarządu gm. w dziedzinie gospodarki leśnej, jest zmuszony utrzymywać stały kontakt nie tylko z zarządem gminnym, lecz również i z gromadą, co przyczynia się do znacznego zwiększenia jego pracy.

Jeśli chodzi o zarząd gminny, praca tegoż z chwilą przejęcia na siebie kontroli, administracji i rachunkowości lasowej, również uległa znacznemu zwiększeniu. Jak wiemy, samorząd gminny został obciążony w znacznym stopniu zakresem poręczonym, który częstokroć abstrahuje całodzienną pracę personel biurowy, zostawiając mało czasu na załatwienie spraw w zakresie własnym. Również należy wziąć pod uwagę, że poszczególne zarządy gmin, zatrudniają niewielką ilość pracowników do pracy,

gdyż przeciętnie około 4 pracowników. W tych warunkach obarczanie gminy prowadzeniem rachunkowości i manipulacji lasowej, która wymaga nie tylko pracy czysto biurowej, lecz również częstych wyjazdów w teren, jest znacznym ciężarem dla gminy i nic dziwnego zatem, że gmina nie zawsze może w terminie i bez zarzutu spełnić swoje zadanie w dziedzinie gospodarki leśnej.

Również i dla gromady jako faktycznej właścicielki lasów omawiana organizacja administracji lasów nie jest dogodną. Przede wszystkim utrata bezpośredniego kontaktu gromady jako właścicielki lasów z insp. las. nie wpływa dodatnio na racjonalny rozwój gospodarki leśnej, pozbawiając ją bezpośredniego fachowego nadzoru i opieki nad lasem; zarządzenia i fachowe wskazówki insp. las., wydane bezpośrednią drogą gromadzie, ulegają częstokroć, również z braku fachowej znajomości, zniekształceniu przez zarządy gminne. Z drugiej zaś strony gromada, podlegając gminie i wydziałowi pow. w sprawach lasowych, jest częstokroć zdezorientowaną zarządzeniami tychże, co na pewno nie wpływa dodatnio na całość gospodarki leśnej.

By należycie unormować gospodarkę lasową, należy przede wszystkim przywrócić w sprawach lasowych bezpośredni kontakt i zależność gromady od wydziału powiatowego, jak również prowadzenie całej rachunkowości i manipulacji lasowej przekazać gromadzie. By powyższą zasadę wprowadzić w życie, winny poszczególne gromady, ew. 2 — 3 ze sobą blisko sąsiadujące, utworzyć etaty pisarzy gromadzkich, którzy przesłiby prowadzenie wszelkich czynności, związanych z biurowością i rachunkowością lasową. Będzie to wydatek napewno rentowny i nieduży, gdyż prawie w każdej gromadzie znajdzie się b. pisarz gminy jednowioskowej lub inny pracownik, który za niewielką opłatą spełniać będzie wspomniane czynności. Nie uważam, by powyższe rozwiązanie sprawy przyczyniło się do dwutorowości w administracji gminy, gdyż tak samo jak prowadzenie przedsiębiorstw gminnych wymaga osobnego fachowego personelu, wykluczając dwutorowość, tak samo administrowanie majątkiem, wymaga przynajmniej specjalnej pieczy.

W tym celu przy układaniu preliminarzy budżetowych gromadzkich na r. 1937/38 należy przewidzieć kredyt na utrzymanie pisarza do prowadzenia wszystkich spraw, związanych z gospodarką leśną.

W ostatecznym razie gdyby z przyczyn techniczno - finansowych w niektórych gminach sprawy administracji lasów gromadzkich nie dało się w powyższy sposób przeprowadzić, należy zaaprobować stan obecny, z tym, że wszelkie sprawy, związane z administracją lasów dla wszystkich gromad w skład danej gminy wchodzących, poruczyć wyłącznie jednemu pracownikowi gminnemu, opłacanemu z kas gromadzkich i w tym celu należałoby w preliminarzach budżetowych na rok 1937/38 przewidzieć odpowiednie kwoty.

II.

Drugim z kolei obiektem majątkowym gromadzkim, którego eksploatacja wymaga określonych ram gospodarczych, jest pastwisko. Już z góry zauważyć należy, że w przeciwieństwie do lasu, gospodarka

którego prowadzona jest w określonych ramach pod nadzorem wydziału powiatowego i zarządu gminnego, postwiska są oddane prawie pod wyłączną kontrolę gospodarczą organów gromadzkich i z tego powodu nie jednakowo we wszystkich powiatach są administrowane i eksploatowane. Zauważyć należy, że obszary pastwiskowe w niektórych gromadach dochodzą do ogromnych rozmiarów, jednakowoż jakościowo i dochodowo przedstawiają się bardzo mizernie.

Przyczyna takiego stanu rzeczy leży przede wszystkim w obojętności wobec gospodarki pastwisk tak organów zarządzających gromadą, jako też samej ludności, która patrzy na pastwisko, jako na obiekt, który ma dać ludności wygodę i wartości materialne bez włożenia w niego kapitału czy pracy, skutkiem czego pastwisko jest zdane prawie wyłącznie na łaskawy wpływ przyrody. Taki stan rzeczy należy tłumaczyć nieraz tym, że obecna gromada, będąc przedtem gminą, miała do dyspozycji inne źródła dochodu, a więc dochód z pastwiska nie był niezbędny i nie stanowił poważniejszej pozycji budżetowej.

Obecnie sprawa przedstawia się całkiem inaczej. Gromada opiera swój budżet wyłącznie na dochodach z majątków, wobec czego musi dbać o doprowadzenie tych obiektów do dochodowości stałej, a nie sporadycznej.

Niektóre gminy, rozumiejąc doniosłość racjonalnej gospodarki majątkami, zmusiły poszczególne gromady do podjęcia akcji w kierunku ulepszenia gleby i wydajności pastwisk. Ruch w tym kierunku daje się zauważyć już w kilku powiatach, a specjalnie w dolińskim, samborskim i rohatyńskim, gdzie cały szereg gmin przystąpił do poprawy pastwisk gromadzkich i akcja ta objęta została pięcioletnim programem pracy zarządów gminnych.

Najfatalniej, ze względów na warunki geograficzne, przedstawia się gospodarka pastwisk w górskich powiatach Małopolski Wschodniej. Przy okazji badania gleby i roślin pastwiskowych wraz z delegatem Stacji Botaniczno - Roln. w Worocheie zwiędziłem osobiście kilkanaście pastwisk i przekonałem się, że z małymi wyjątkami obszary ziemi, które noszą nazwę pastwisk, nie są nimi, lecz ubitymi przez bydło, spalonymi przez słońce i zniszczonymi wodną erozją obszarami nieużytków, na które wypędza się bydło na „spacer“, a nie na wypas. Zrozumiałe jest zatem, dlaczego krowa, która daje 6 — 8 l mleka, jest już w górskich warunkach dobrą krową. Poprawa rasy bydła, o którą tak intensywnie starają się izby rolnicze i wydziały powiatowe, nie da bez dobrej paszy i pastwiska pozytywnych rezultatów.

Wszystkie pastwiska należałoby podzielić na dwie zasadnicze grupy. Do pierwszej grupy zaliczyć można te pastwiska, które pomimo wkładu w nich kapitału i pracy nigdy pastwiskami nie będą. Jest to ta część pastwisk, które powinny być zalesione, gdyż pod uprawę paszy absolutnie nadawać się nie mogą z tego powodu, że ich gleba pod wpływem działań wodnej erozji zupełnie zniknęła, pozostawiając nagie obszary szutrowisk, pokryte gdzieniegdzie jałowcem. Przy umiejętnym zalesianiu i każdorocznej poprawie takie pastwisko możnaby w zupełności za-

lesić, obracając z biegiem czasu nieużytek na las. W tym celu poszczególne gromady, posiadające podobne pastwiska, winny powziąć odpowiednie uchwały i skierować je do władz nadzorczych z prośbą o zmianę kultury, która to prośba niewątpliwie zostanie pozytywnie załatwiona.

Drugą grupę pastwisk możnaby podzielić na dwie podgrupy, a to: 1) pastwiska, wymagające irygacji, 2) pastwiska, wymagające odwodnienia.

Pastwiska pierwsze położone są zwykle na zboczach gór, pod ostrym kątem nachylenia. Skutkiem tego, że pastwiska od niepamiętnych czasów nie są w ogóle zagospodarowane, tzn. nie są przynajmniej raz na dwa lata zbronowane i pognojone, gleba ulega całkowitemu zjałowieniu, tak że wszelkie wody atmosferyczne momentalnie spływają, prawie nie nawadniając odnośnych pastwisk; proces ten ulega zwiększeniu tam, gdzie było stratowało i ubiło nawierzchnię pastwiskową.

Wobec tego, że pastwisk wspomnianej podgrupy nie można bez wielkich wkładów kapitałów nawodnić sztucznie, należy je przynajmniej raz na trzy lata przekopać, przez co gleba stanie się zdolną do wchłaniania poważnej ilości opadów atmosferycznych. W praktyce sposób powyższy wymaga dużo pracy, jeśli wziąć pod uwagę rozległe tereny pastwiskowe, skutkiem czego rzadko będzie stosowany przez gromady.

Łatwiejszy sposób, lecz mniej skuteczny, jest bronowanie pastwiska. Polega na tym, że całe pastwisko dwa razy do roku, tj. na wiosnę i jesieni, należy zbronować żelazną, specjalnie do tego przeznaczoną broną, cena której waha się od 120 — 180 zł. Wydatek to stosunkowo nie wielki, a bardzo rentowny, gdyż pastwisko dobrze zbronowane daje dwukrotnie więcej i bez porównania lepszej paszy.

Pastwiska drugiej podgrupy zajmują przeważnie nizinne obszary, zwykle położone w dolinach rzek i potoków są to tzw. w górskich powiatach „zarinki“. Tego rodzaju pastwiska zaliczane są do najlepszych. Jedynie nadmierna wilgoć i brak pielęgnacji przyczynia się do tego, że obszary te są mało wydajne pod względem paszy, w rezultacie czego nie przynoszą ludności tej korzyści, jaką przynosić powinny.

Na tej grupie pastwisk należy przeprowadzić meliorację i każdoroczne bronowanie. Wiem, że na razie każda gromada nie jest w możności przeprowadzić drenażu gdyż wymaga to odpowiedniego nakładu pracy i kapitału; na razie należałoby przeprowadzić odkryte rowy szarwarkiem. Bronowanie tych obszarów może odbywać się raz na rok, wzgl. raz na dwa lata, celem oczyszczenia nawierzchni od mchu, który zabija roślinność.

Wszystkie pastwiska, by spełnić mogły swe gospodarcze zadania, potrzebują, jak każdy inny organizm czy obiekt gospodarczy, pielęgnacji.

W pierwszym rzędzie pastwisko potrzebuje nawozu. Gromada tego nawozu nie posiada, więc musieliby dostarczyć go poszczególni mieszkańcy gromad. Jest to sprawa b. trudna, gdyż mieszkańcy nie mają zrozumienia dla tej sprawy i dobrowolnie nie dostarczają tegoż, z drugiej zaś strony, jak osobiście stwierdziłem, ze względu na znikomą ilość bydła nie

posiadają nawozu w takiej ilości, by część nawet za opłatą przeznaczyć na pastwisko. Pozostaje zatem nabycie nawozów sztucznych. Wyłania się pytanie, jakie nawozy sztuczne należy zastosować na zagospodarowanie odnośnego pastwiska. W tym celu przede wszystkim należy założyć polećka doświadczalne. Należy wytyczyć na odnośnym pastwisku 4 polećka po 10 m i należyce ogrodzić, z których 3 polećka zasiać (najlepiej na wiosnę) trzema rodzajami nawozów, nazwę których uwidocznici na tabliczkach, zaś jedno polećko, tzw. „zerowe“, pozostawić bez nawozów dla porównania. Po dwóch miesiącach wiemy już, który gatunek nawozów nadaje się na odnośne pastwisko.

W sprawach zagospodarowania pastwisk należy zasięgnąć fachowej porady. Najdokładniejsze wskazówki w tym kierunku może dać Stacja Botaniczna - Rolnicza w Woroche, która nie tylko chętnie przyjdzie z poradą, lecz wyśle na miejsce fachowca, który założy polećka doświadczalne.

Ponieważ górskie i podgórskie pastwiska są przeważnie kwaśne (na to wskazuje obecność trójkątnej trawy) należy na nich od czasu do czasu rozsywać wapno.

Do ugnojenia i poprawy pastwiska z dobrym rezultatem można użyć owiec, przez tzw. „hurtowanie“. Polega na tym, że owiec na noc nie spędza się do obór, lecz pozostawia się je na pastwisku w przegrodzie, którą na następną noc przenosi się na inne miejsce. Próby „hurtowania“ dały bardzo dobre wyniki.

Baczną uwagę zwrócić należy, by na 1 szt. bydła rogatego i konia było co najmniej 1/6 ha obszaru, gdyż przeładowanie bydłem pastwiska przyczynia się do stratowania nawierzchni pastwiskowej, a tym samym do zniszczenia paszy, zwłaszcza w dni deszczowe.

Również przestrzegać należy kolejność wypasu, która polega na tym, że wolno pasć bydło w oznaczonych obszarach, tj. kilka tygodni w jednej połowie lub czwartej części pastwiska, następnie w drugiej itd., tak że nim bydło z powrotem przyjdzie na pierwszą część, już tam trawa zdola urosnąć. Nie przestrzeganie kolejności wypasu przyczynia się do stratowania naraz całego pastwiska, w rezultacie czego przez cały rok na pastwisku nie ma paszy.

W końcu wspomnieć należy, że bardzo dobre rezultaty w zagospodarowaniu pastwisk dała zalecona przez Wydział Powiatowy w Dolinie dzierzawa pastwisk pod uprawę. Polega na tym, że wydzierżawia się poszczególnym mieszkańcom gromady pastwisko na lat 5 — 6 i po upływie tego terminu dzierzawca oddaje gromadzie odnośną część pastwiska zagospodarowaną, tj. zasianą trawą, koniczyną itp. Tego rodzaju gospodarkę pastwiskową należałoby zalecić wszystkim gromadom.

Wszystkie sposoby zagospodarowania pastwisk nie dadzą dobrych rezultatów, o ile u mieszkańców odnośnych gromad nie będzie zainteresowania się gospodarką pastwiskową. Dobrym sposobem na to są konkursy utrzymania pastwisk, wyróżnienia przez władze nadzorcze danej gromady, nagrody itp. Prze-

de wszystkim uświadamiać należy ludność, że pastwisko, tak samo jak rola, wymaga pewnego wkładu pracy i kapitału oraz pielęgnacji, by mogło wydać ze siebie dobra materialne.

Poruszyłem dokładnie gospodarke lasową i pastwiskową, gdyż są to obecnie prawie jedyne źródła dochodów nowopowstałych gromad. Trzeba więc

źródła te eksploatować racjonalnie, by można z nich czerpać trwałe dochody na pokrycie wydatków gromad i dać mieszkańcom wygody gospodarze w postaci opału, materiału budowlanego i paszy tak potrzebnej u nas dla hodowli bydła, która jest poważnym bogactwem narodowym.

Jarosław Filipczak.

Budowa szkół powszechnych w woj. wileńskim

Pragnąc uczcić pamięć Wodza Narodu, Rada Ministrów zainicjowała wybudowanie na Wileńszczyźnie 100 szkół powszechnych imienia Marszałka Piłsudskiego.

W akcji budowy szkół uczestniczą: skarb państwa oraz samorząd ziemski. Potrzebny materiał drzewny zakredytowały lasy państwowe na lat 5, udzielając samorządowi zniżki w wysokości 30% cen targowych.

Akcja budowy została zogniskowana w rękach samorządu powiatowego. Według sporządzonych przez wydział komunikacyjny urzędu wojewódzkiego projektów budynki szkolne wznoszone są z drzewa, a kryte bądź to gontem, bądź to w miarę możliwości dachówką cementową. We wznoszonych budynkach mieszczą się również i mieszkania dla nauczycielstwa.

Według planu budowa trwać ma lat dwa i w roku 1936 miał być dostarczony materiał oraz założone fundamenty, zaś w roku 1937 budowy dokończone i oddane na potrzeby szkolnictwa. Nadzór techniczny sprawują inżynierowie urzędu wojewódzkiego oraz architekci powiatowi. Projektowaną sieć punktów szkolnych obrazuje poniższe zestawienie.

Powiat	Ogólna ilość szkół	w t y m							Ogólna ilość sal szkoln.	Ogólna ilość ubikacji mieszkalnych dla nauczycielstwa	Ogólna ilość kuchni
		1	2	3	4	5	6	7			
		klasowych									
Brasławski	15	5	5	4				1	34	40	15
Dziśnieński	13	8	4		1				33	38	13
Mołodecki	8	2	2	2	1	1			21	23	8
Oszmiański	9	5	3	1					23	27	9
Postawski	11	2	3	4		2			30	30	11
Święciański	14	1	7	6					33	40	14
Wilejski	12	4	4	2	1	1			39	33	11
Wileńsko-Trocki	18	2	3	5	1	3	2	2	68	57	19
Razem	100	12	37	32	5	8	3	3	281	288	100

Jak z powyższego widzimy, zaprojektowana jest budowa 281 sal szkolnych, co powinno dać pomieszczenie na około 17 tysięcy dziatwy szkolnej. Akcja budowy szkół na terenie Wileńszczyzny nie ogranicza się jednak tylko do wykonania planu budowy sieci szkół imienia Marszałka Piłsudskiego. Poza tym jeszcze poszczególne gminy z funduszów własnych przy pomocy subwencji Towarzystwa Popierania Budowy Szkół Powszechnych oddadzą w roku 1936/37 na użytek szkolny 39 budynków o łącznej liczbie 79 klas, co pozwoli znowu na pomieszczenie około 5 tysięcy dziatwy w szkołach.

Wprawdzie według przybliżonych obliczeń na terenie województwa wileńskiego przybywa rocznie przeszło 18 tysięcy dziatwy szkolnej, ale jednak wszczęta akcja budowy szkół w znacznym stopniu przyczyni się do umożliwienia stosowania obowiązku szkolnego w całej rozciągłości. Nie bez znaczenia dla gmin jest również pomieszczenie we wznoszonych budynkach mieszkań dla nauczycielstwa, co w wielu wypadkach zwolni gminy od wypłacania dodatku mieszkaniowego.

Jak z powyższego zestawienia widać, przy budowie szkół im. Marszałka Piłsudskiego stosowano się do planu sieci szkolnej i w wielu miejscowościach projektowano budynki wieloklasowe, na co nie zawsze mogłyby się zdobyć gminy, budujące szkoły z własnych funduszów.

Należałoby się zastanowić nad zagadnieniem rozłożenia kosztów budowy między skarb państwa i samorząd. Repartycję tę ilustruje następujący projekt pokrycia wydatków budowy szkół:

Powiat	Ogólny koszt budowy zł	z tego pokrywa				wartość budowa-kredytowa-nego gmin.
		skarb państwa zł	samo-rząd powiat. zł	samo-rząd gotówk. zł	gminny szar-wark. zł	
Brasławski	248.100	100.000	33.000	53.400	29.100	22.600
Dziśnieński	277.900	110.000	50.000	63.700	35.300	18.900
Mołodecki	140.900	90.000	1.000	8.000	12.600	29.300
Oszmiański	190.000	90.000	—	43.700	29.500	26.800
Postawski	220.400	115.000	—	42.400	32.000	31.000
Święciański	298.100	120.000	13.000	61.800	45.000	58.300
Wilejski	233.000	127.000	—	42.000	25.500	38.500
Wileńsko-Trocki	461.588	200.000	77.698	50.390	49.500	84.100
Razem	2.069.988	962.000	174.698	365.390	258.500	309.400

W rzeczywistości ogólny koszt budowy wyniesie 2.199.133 zł, gdyż materiał drzewny, dostarczony przez lasy państwowe, kalkulowany jest tylko w 70% ceny targowej.

W stosunku procentowym ogólny koszt budowy według projektu rozłożony jest:

na skarb państwa	w 49%
na samorząd powiatowy	w 7%
na samorząd gminny	w 44%

Według obliczeń koszt budowy jednej sali szkolnej wraz z mieszkaniem dla nauczyciela wyniesie około 7900 zł; koszt ten należy uznać za niski.

Sprawę budowy szkół w ostatnich czasach znac-

nie skomplikowało zagadnienie ceny drzewa z lasów państwowych. Przy obliczaniu kosztorysów kalkulowano 1 m³ budulca w cenie 18 zł, ale w międzyczasie ceny budulca podniosły się do 30 zł i z tego powodu koszt materiału drzewnego podniósłby się o 1/3. Należy jednak przypuszczać, że Ministerstwo Rolnictwa w tym wypadku nie zechce zwiększać sumy zadłużenia gmin za materiał drzewny, gdyż ta podwyżka za-

chciałaby równowagą finansową gmin w przyszłych okresach budżetowych.

W każdym razie zorganizowana akcja budowy szkół na Wileńszczyźnie ma wielkie znaczenie i, przyczyniając się do rozwoju szkolnictwa powszechnego, jest może najwłaściwszym uczczeniem pamięci Wielkiego Polaka.

St. Głiszczyński.

Spór o powiatowe centrale bibliotek ruchomych

(W odpowiedzi p. Krasowskiemu).

Jako instruktor oświaty pozaszkolnej, zajmujący się również sprawami czytelnictwa na wsi, podejmuję się odpowiedzieć p. Józefowi Krasowskiemu na jego artykuł umieszczony w nrze 46 „Samorządu“ pt. „Kosztowne pomysły centralistów w zakresie tworzenia bibliotek samorządowych“.

Czynię to dlatego, by wykazać autorowi, że zagadnienie struktury organizacyjnej czytelnictwa na wsi nie jest łatwe do rozwiązania, a sam autor, pisząc artykuł, zagadnienia tego *gruntownie nie przemyślał*, i ustrzec wielu pracowników samorządowych, których ten artykuł mógłby wprowadzić w błąd, sugerując im nieprzemysłane pociągnięcia na przyszłość, mogące dotychczasowy stan rzeczy, chociaż nie zupełnie doskonały, *zniweczyć*.

Chciałbym też przy tej sposobności uzasadnić, że do rozwiązania tego zagadnienia potrzeba współpracy między wszystkimi pracownikami oświatowymi i spowodować na ten temat dalszą dyskusję.

Rozważania moje osnute są na podstawie dotychczasowych moich doświadczeń w powiecie toruńskim, a więc dotyczą skromnego odcinka.

Jak sobie przedstawiam przyszłą strukturę organizacyjną sieci bibliotek wiejskich i ich wykorzystania, będzie mowa poniżej. Zaznaczam jednak z góry, że nie jestem powiatowym bibliotekarzem, ale jako obwodowy instruktor oświaty pozaszkolnej współpracuję z toruńską centralą. Nie roszczę sobie też pretensyj do „fachowości“, ani „autorytetem“ w sprawach czytelnictwa nie jestem. Chciałbym natomiast widzieć tak zorganizowane czytelnictwo na wsi, aby ludność wiejska miała jak najdogodniejszy dostęp do bibliotek i dobrej książki.

Po przeczytaniu artykułu p. Krasowskiego doszedłem do przekonania, że autor w takim samym stopniu orientuje się w zagadnieniach czytelnictwa, jak ja w zagadnieniach samorządowych, czyli mniej niż dostatecznie. Autor nie wniknął w przyczyny, dlaczego organizację bibliotek zaczęto od góry, zamiast od dołu. Odpowiedź na to prosta: same gminy w województwach centralnych i wschodnich o tym dość wcześnie nie pomyślały, województwa południowe i zachodnie zaś gmin zbiorowych nie posiadały. Jeśli więc „dół“ o tym nie myślał, to pomyślała „góra“.

Autor atakuje namiętnie „centralistów - teoretyków“, ale gdyby się bliżej zagadnieniem zainteresował, toby się przekonał, że ci sami „centraliści“,

którym odmawia kompetencji w zabieraniu głosu w sprawach wsi, dawno już myślą o centralach gminnych. Autor wyruszył w bój przeciw „centralistom“ z małą ilością amunicji. Sam nie lubi centralistów, nawet tych mu bliskich z wydziałów powiatowych, ale chciałby całą rzecz załatwić jak 100% centralista, na komendę, chociaż zdaje sobie pewno sprawę z tego, że teren nie jest jeszcze przygotowany.

W ujmowaniu zagadnienia jest autor *dość złośliwy i jednostronny*. Zapomina o tym, że „prawda leży gdzieś pośrodku“. *To odbiera artykulowi jego ciężar gatunkowy*. Mimo to dobrze zrobił, że artykuł napisał, bo zainteresował czytelnictwem szerokie rzesze samorządowców i spowodował dyskusję na ten tak ważny temat.

Żeby nie być gołosłownym, przytaczam w skrócie to, co pisałem w październikowym numerze „Oświaty Pozaszkolnej“¹⁾ nr 10. Omawiając sprawozdanie z rocznej działalności centrali toruńskiej i snując refleksje na przyszłość, pisałem między innymi, co następuje:

1. techniczne opracowanie kompletów bibliotecznych i ich zamiana, jest łatwiejsze, tańsze i szybsze w siedzibie gminy zbiorowej, niż w siedzibie powiatu,

2. mały komplet biblioteki ruchomej nie zadawała już dzisiaj czytelników zaawansowanych i sprawy samokształcenia nie rozwiązuje,

3. wobec tego trzeba przystąpić do tworzenia stałych bibliotek gminnych, odpowiednio wyposażonych w dzieła wyborowe, tak z literatury pięknej jak i naukowej,

4. następstwem tego powinno być tworzenie gminnych central bibliotecznych i włączenie do nich kompletów bibliotek ruchomych, stanowiących dzisiaj własność powiatów, przy czym biblioteki stałe będą oparciem dla bibliotek ruchomych (posiłkowe),

5. trzeba przy centralach gminnych tworzyć również komplety dobierane, do obsłużenia placówek oświatowych, prowadzących pracę intensywną,

6. przez utworzenie bibliotek gminnych zainteresują się problemem czytelnictwa zarządy gmin, jako ich własnością i dorobkiem, a czytelnictwo

1) „Oświata pozaszkolna“ — miesięcznik poświęcony zagadnieniom praktycznym pracy społeczno - oświatowej. Poznań, ul. Towarowa 23.

znajdzie moralne i materialne poparcie czynników samorządu gminnego,

7. obsłużenie terenu gminy i badanie potrzeb, kontrola wyników pracy i celowość wydatków będą łatwiejsze i skuteczniejsze niż przez organ powiatowy, będący od tych placówek daleko i nie obserwujący z bliska ich pracy,

8. centrala powiatowa powinna: kierować czytelnictwem, sprawować kontrolę i dokonywać zakupu książek,

9. samorzady powiatowe winny w przyszłości wspierać nie tylko gminy finansowo słabe, ale i te, które w akcji bibliotecznego przedują,

10. to wszystko może być dokonane stopniowo, w miarę możliwości i różnie, w różnych częściach Państwa,

11. że istniejąca dzisiejsza struktura organizacyjna central powiatowych zawsze może być zmieniona i przystosowana do życiowych potrzeb czytelników.

Za wyjątkiem więc punktów 5, 8, 9, 10 i 11 jesteśmy z p. Krasowskim w zgodzie.

Rozważyć jednak musimy w imię bezstronności praktyczną stronę rozwiązania sprawy gminnych central bibliotecznego.

Wychodzę z założenia, że gmina jako jednostka administracyjna obowiązana jest do zaspokajania kulturalnych i gospodarczych potrzeb jej mieszkańców i w tym celu powinna posiadać: 1. podstawową stałą bibliotekę gminną, złożoną z wyborowych dzieł literatury pięknej i naukowej, dostatecznie zaopatrzoną, — 2. tyle kompletów bibliotek ruchomych, ile jest gromad w gminie.

Teraz pytanie: ile lat na to trzeba by: a) gmina doszła do biblioteki stałej? (Liczymy minimum 600 dzieł po 5 zł = 3000 zł, urządzenie: szafy, druki itp. około 200 zł = 3200 zł).

b) utworzyć komplety ruchome, (przypuścimy 10 na gminę, tj. 10 kompletów minimum po 50 książek = 500 książek po 5 zł = 2500 zł, plus 10 mocnych szafek po 20 zł = 200 zł, druki, wywieszki etc. około 100 zł = 2800 zł — razem 6.000 zł). Nie mówię już o kompletach dobieranych.

Pragnąłby, aby wypowiedzieli się samorządowcy, jakie są w tej sprawie możliwości. Bo jeżeli będzie się to ciągnąć latami, a wpływy wystarczą zaledwie na konserwację księgozbioru i uzupełnianie strat bez dokupu nowych książek, to zagadnienie czytelnictwa na wsi *rozwiązane nie będzie*, albo też zawsze będzie kulało.

Wypowiedzenie się samorządowców - społeczników byłoby cenne z tej przyczyny, bo wiedzieliśmyby wówczas, że *terenowcy - praktycy biorą na siebie za to odpowiedzialność moralną*.

Rozważmy teraz, czy same stałe biblioteki gminne zaspokoją potrzeby wszystkich gromad? Czy gromady będą zadowolone, że się z nich pięniądze ściąga (jak to czynią powiaty od gmin — według p. Krasowskiego) i za to nic nie mają? Czy czytelnicy w gminach terenowo dużych chętnie będą śpieszyć po książkę w porze zimowej do siedziby gminy? Zdaje mi się, że będą to tylko bardzo nieliczne jednostki, ale nie szerokie masy.

A teraz techniczna strona sprawy: przypuścimy że biblioteka mieścić się będzie w urzędzie gminnym, gdzie interesantów jest zawsze sporo. Siłą rzeczy wypożyczanie odbywać się będzie codziennie podczas godzin urzędowych dla tych, którzy do urzędu przychodzą, a po godzinach urzędowych dla tych, którzy nie mieli czasu przyjść w czasie urzędowania.

Zapytuję, kto będzie wypożyczał książki — sekretarz, jego zastępca, czy maszynistka? A więc jedną nogą przy biurku, a drugą przy szafie bibliotecznego, a jeśliby tak było, to albo przy biurku, albo w szafie bibliotecznego będzie nieporządek. Jeślibyśmy zaś chcieli tego uniknąć, to trzeba stworzyć nową posadę, bo za darmo nikt cały dzień w to nie będzie się bawił. I co na to powie p. Krasowski? Zamiast jednej posady w powiecie, będzie ich dziesięć razy tyle! O tym trzeba pomyśleć i rozważyć dobrze, czy personel urzędu gminnego może się tego zadania w godzinach urzędowych podjąć.

Nie! Stała biblioteka gminna służyć może tylko nielicznym jednostkom z terenu całej gminy, które już w czytaniu zasmakowały, ale szerokich mas ludności nie zaspokoje i nie obsłuży. *Obsłuży natomiast znakomicie urzędników gminy i siedzibę gminy. Na tym koniec!*

A przecież książka w naszych polskich warunkach musi docierać do czytelnika, musi go szukać, być jak najbliżej koło niego. Zadanie to spełnia dzisiaj chociaż częściowo komplet biblioteki ruchomej. Nasz czytelnik nie orientuje się jeszcze w doborze książek, książkę trzeba mu zalecić — podsunąć. Spełni to dobrze bibliotekarz przy komplecie ruchomym, który zna wszystkich ludzi w gromadzie i wie jaką książkę danemu czytelnikowi zalecić.

Jeszcze jedna sprawa.

Zestawienie statystyczne z powiatu toruńskiego wykazuje, że rolnicy mało czytają. Ich udział w czytelnictwie wykazuje na 2236 czytelników, przy 38 tysiącach polskiej ludności wiejskiej w powiecie, tylko 627 osób, czyli 28%, zaś robotników folwarcznych czytało 1218 osób, czyli 54,5%. Może w innych powiatach przedstawia się to inaczej. Oby tak było!

Dalej to samo zestawienie statystyczne wykazuje, że literatury popularno - naukowej, o którą tak p. Krasowskiemu chodzi, zresztą zupełnie słusznie, przeczytano zaledwie 1538, czyli 6% na 26.475 wypożyczeń, mimo że książek popularno - naukowych jest dostateczna ilość i to najzupełniej odpowiednich.

Jaki z tego wniosek?

Sądzę, że naszego wieśniaka należy *najpierw nauczyć czytać na literaturze pięknej*, a potem trzeba mu dać dopiero literaturę fachową, popularno - naukową, ale *przedtem trzeba nauczyć go z niej korzystać*.

Wydaje mi się, że w Polsce przez długie jeszcze lata nie zdobędziemy się na taką gęstą sieć uniwersytetów ludowych, jaką ma Dania, a jednak jakoś trzeba zaradzić kulturalnej i gospodarczej biedzie wiejskiej. Gdy o tym myślę, to przychodzi do przekonania, że zagadnienie to rozwiążemy częściowo organizując placówki systematycznego kształ-

cenia w postaci kursów wieczorowych, czy zespołów samokształcenia. Tym placówkom trzeba będzie dostarczyć popularnej literatury fachowej dostosowanej do zagadnienia, które będzie przedmiotem studium.

Trzeba sobie raz prawdę powiedzieć, że oprócz ideowego i klasowego nastawiania ludności wiejskiej, trzeba jej dać odpowiedni ładunek wiadomości, potrzebnych do zawodu rolniczego. Z pustym gadaniem trzeba skończyć. W pracy oświatowej musi nastąpić nawrót do książki naukowej. Jeśli już nie starszych, to młodzież trzeba nauczyć umiejętności korzystania z niej. Dlatego następstwem bibliotek o typie normalizowanym, które spełniają tylko rolę pionierską ruchu, muszą być komplety dobierane do obsłużenia placówek oświatowych, uprawiających pracę systematyczną i intensywną.

Czy gminne centrale będą się na to mogły zdobyć? Sądzę, że przyjdzie tu z pomocą czynnik państwowy: Ministerstwo W. R. i O. P. i Rolnictwa. Sądzę, że łatwiej to drugie zagadnienie uda się obecnie rozwiązać przy pomocy samorządów powiatowych i powiatowych central bibliotecznych.

P. Krasowski obawia się, że ludzie z miasta nie wiedzą, jakich książek wieś potrzebuje.

Ludzie z miasta znają wieś równie dobrze, jak sam autor. Ci, którzy dobierają książki, nie spadli z Marsa i wsi polskiej nie odkrywają. W doborze książek zasięgną zawsze rady u ludzi kompetentnych ze wsi: społeczników, nauczycieli, bibliotekarzy, instruktorów rolnych itd.

To, czy książka jest zakupiona przez samorząd powiatowy, czy gminny, nie gra żadnej roli. W jednym i drugim wypadku jest to pieniądz podatkowy, płynący z kieszeni chłopu polskiego.

Twierdzi p. Krasowski, że „oświatowcy wywierający dotychczas dominujący wpływ na dobór książek nie uwzględnili w należyтым stopniu książek treści praktycznej. Nie dostrzegli głównej cechy wiejskiego czytelnika — pozytywizmu“.

P. Krasowski i tu nie trudził się, aby zbadać, jak się rzecz przedstawia. Czy p. Krasowski zbadał, jak np. wykorzystane są biblioteki kółek rolniczych? Czy zbadał w jakim stopniu książka naukowa jest poczytna w istniejących już dzisiaj bibliotekach ruchomych? Gdyby to uczynił, toby się na pewno rozczarował!

Słusznie! — czytelnik wiejski jest pozytywistą. Ten sam jednak pozytywista *ucieka od książki naukowej do literatury pięknej*, która go przenosi w inny świat, a przy tym nie zmusza do natężonego wysiłku umysłowego, jak książka naukowa.

Samorządowcy oddaliby sprawie bardzo wielką usługę, gdyby dopomogli oświatowcom przekonać czytelnika wiejskiego, by *ten zechciał korzystać z literatury fachowej*. Pogląd oświatowców w tej materii już wyłuszczyłem. Przypuszczam, że jest słuszny.

Zamiast kłócić się o kompetencję, kto lepiej wieś zna, kto lepiej książki dobiera, dopomóżcie nam, Panowie, do stworzenia licznych placówek systematycznej pracy oświatowej, *postarajcie się o warunki dla tej pracy, stańcie razem z oświatowcami przy warsztacie pracy oświatowej, a dokonamy wspólnie rzeczy wielkich*. My oświatowcy jesteśmy ludźmi skromnymi. Nie chodzi nam o to, kto robi, ani o zaszczyt, ale zależy nam na tym, aby robota była zrobiona wspólnymi siłami i zrobiona dobrze.

Tylko trochę dobrej woli, a porozumiemy się. Lecz zanim się zacznie kamieniem rzucać w rzecz może nie doskonałą, ale spełniającą w dzisiejszych warunkach swoją rolę, trzeba baczyć, by ten kamień nie zniszczył tego co już jest, nie dając w zamian rzeczy lepszej.

P. Krasowskiego zdaje się nie tyle boli sama funkcja kierownika centrali powiatowej, ile jego pobory.

Może istotnie tu i ówdzie są przerosty, lecz nie można na jednym przykładzie potępiać całości. Centrali w Słonimie bronić nie będę, bo da sobie radę bez mojej pomocy.

Dla orientacji podaję, że pobory kierowniczkich centrali toruńskiej wynoszą *aż 50 zł miesięcznie*. Całą zaś centralę mogą zmieścić w jednej walizce i z łatwością ją uniosę. Żałuję bardzo, że nie ma tu siły wykwalifikowanej i centrali wzorowo urządzonej. Kierowanie czytelnictwem, dobór książek, zestawianie i wymiana kompletów, ocena książki, inventura, dokonywanie statystyki i prace badawcze, nie są rzeczą łatwą i wymagają siły wykwalifikowanej. Instruktor o. p., który musi obszużyć cały obwód szkolny, składający się nieraz z kilku powiatów, tego dokonać ani za darmo, ani za pieniądze nie może, bo nie ma na to czasu. Nie dokonają tego też bibliotekarze gminni bez specjalnego przeszkolenia, a na to znów pieniędzy nie ma. Na razie trzeba się więc pogodzić z tą nie miłą instytucją bibliotekarza powiatowego (oby się nazywał instruktorem czytelnictwa!), zanim sobie wychowamy bibliotekarzy gminnych.

Nie będę się kusił, aby przekonać p. Krasowskiego, że instytucje powiatowych bibliotekarzy są potrzebne i będą potrzebne. Nie chcę wyczerpać całego tematu, bo zagadnienie jest tak szerokie, że nie da się ująć w ramy jednego artykułu. Nie chcę też zamykać innym, kompetentniejszym ode mnie możliwości zabrania głosu w tej sprawie.

Cieszę się tylko, że na łamach pisma, które służy samorządom, sprawa ta została poruszona, bo wymaga ona wszechstronnego omówienia tak przez teoretyków, jak i praktyków, w celu ustalenia planu działania na przyszłość.

Antoni Myjak

obwodowy instruktor oświaty pozaszkolnej.
Toruń.

Co piszą inni

Podstawy polityki oświatowej

Dr M. Z. Jaroszyński, prezes Związku Powiatów R. P., zamieścił w „Gazecie Polskiej“ z dnia 19 grudnia 1936 r. artykuł na temat „podstaw polityki oświatowej“, przypominając w nim zasadnicze czynniki, które we współczesnym państwie winny kierować polityką oświatową, a które ostatnio w Polsce zostały częściowo podważone przez kryzysowe trudności. Chodzi o to,

„...aby istniały pewne stałe, choćby minimalne zasady zdolne przetrwać koniunkturalne zmiany warunków, zmiany osób rządzących a nawet zmiany kierunków rządzenia, zwłaszcza jeśli one nie wykazują znamion przewrotów rewolucyjnych.

W zakresie polityki oświatowej

„konkretnym wyrazem stałości i ciągłości państwowej polityki oświatowej są pewne stałe urządzenia, utrzymywane przez państwo i podlegające wyłącznie wpływow państwa“.

Ze względu na wagę zagadnień oświatowych, chodzi o to,

„ażeby pewne podstawowe urządzenia, służące celom oświaty, miały charakter publiczny i służyć jedynie idei państwa — ażeby pozostały wolne od ubocznych wpływów ideologicznych“.

Zdaniem dra Jaroszyńskiego, współczesna idea państwowa Polski

„...mieści w sobie pierwiastek użyteczności powszechnej, ochrony słabszych, sprawiedliwości społecznej — słowem, jest wyraźnie zabarwiona ideą demokracji w pewnym tego słowa znaczeniu“.

Ideał państwa w zakresie polityki oświatowej przeciwstawia Autor

„...wpływy ideologii wojujących i ścierających się wzajem“,

a reprezentowanych przez

„...różnego rodzaju organizacje i instytucje, które łącznie możnaby scharakteryzować najściślej przez określenie negatywne, mianowicie że nie są one częścią organizacji państwowej“.

W konsekwencji Autor stwierdza, że

„...podstawowe urządzenia, służące celom oświaty, powinny się znajdować w ręku państwa i samorządu, a nie w ręku niepaństwowych organizacji i instytucji reprezentujących w mniejszym lub większym stopniu ideologie wojujące“.

W płaszczyźnie powyższych zasad Autor rozpatruje kolejno dwa główne czynniki polityki oświatowej, mianowicie szkolnictwo powszechne i oświatę pozaszkolną, specjalnie bibliotekarstwo.

W świetle podstawowych założeń polityki oświatowej

„oddawanie szkolnictwa powszechnego w ręce czynników postronnych byłoby zaprzepaszczeniem najważniejszej podstawy państwowej polityki oświatowej. Jednakże szkoła nie wyczerpuje zagadnienia. Zachodzi bowiem konieczność planowego oddziaływania na kształtowanie się psychiki młodzieży poza szkołą oraz dorosłych. System środków, do tego celu służących, jest znacznie bardziej skomplikowany i przedstawia więcej różnych możliwości... Niemniej przeto istnieją już i w dziedzinie tzw. „oświaty pozaszkolnej“ pewne wyrobione typy i podstawowe urządzenia. Do nich należy przede wszystkim książka dostępna dla wszystkich w postaci odpowiednio zorganizowanych bibliotek. Otóż wszystkie te same racje, które domagają się publiczności szkoły powszechnej, przemawiają, moim zdaniem, również za publicznością biblioteki. Inaczej mówiąc, oświata pozaszkolna powinna się opierać na bibliotekach publicznych, utrzymywanych przez samorząd, a nadzorowanych przez państwo. Organizacjom i instytucjom postronnym przypadłaby w udziale doniosła skądinąd rola pomocnicza i uzupełniająca“.

Praktyka narusza — zdaniem dra Jaroszyńskiego — podstawy naszej polityki oświatowej.

„Szkoła powszechna staje się coraz mniej powszechna. Rośnie liczba dzieci nie objętych publicznym nauczaniem szkolnym. Bładamy na ten temat dość często i wiele, nie widać jednak żadnych znaków, zapowiadających istotną poprawę... Równocześnie są usiłowania, ażeby brak publicznych szkół powszechnych zastąpić przynajmniej częściowo szkolnictwem prywatnym, utrzymywanym przez różne czynniki postronne. W latach kryzysowych rośnie szybko liczba dzieci, objętych szkolnictwem prywatnym. Od r. 1925/26 do 1934/35 wzrosła ona o około 60 proc. Bardzo to przykre i kompromitujące naszą sprawność państwową zjawisko... Gorzej jednak, że zjawiska, usprawiedliwione co najwyżej trudnościami chwili, wykazują tendencje utrwalania się i stabilizowania. Prywatne szkolnictwo staje się jak gdyby „prawem nabytym“ różnych grup i instytucji. A to już godzi w same zasady, na których opiera się państwowa polityka oświatowa“.

Podobne tendencje podważania zasad polityki oświatowej stwierdza Autor także w zakresie oświaty pozaszkolnej, w szczególności bibliotekarstwa. Powołuje się przy tym na charakterystyczne uchwały jubileuszowego zjazdu prezesów wielkopolskich oddziałów T-wa Czyteln Ludowych, w których zwrócono się do władz państwowych i samorządowych, ażeby

„nie budowały w dziedzinie oświaty pozaszkolnej odrębnych bibliotek a raczej poparły istniejący już i pracujący na tym polu czynnik społeczny“.

W zakończeniu dr Jaroszyński stwierdza, że

„odstępstwa od zasadniczej linii państwowej polityki oświatowej wywołane kryzysowymi trudnościami oraz — miejmy odwagę to sobie powiedzieć — pewną niezaradnością pochodzącą z braku dostatecznie silnej woli i stanowczej decyzji, wykorzystuje się dzisiaj i usiłuje uczynić z nich regułę, godząc tym samym w dotychczas uznawane zasady. Dlatego trzeba owe zasady przypomnieć i wzmocnić wysiłkiem, zmierzającym do ich planowej realizacji“.

Sprawy bieżące

SPÓR KOMPETENCYJNY MIĘDZY WOJEWODĄ POZNAŃSKIM A WOJEWÓDZKIM SĄDEM ADMINISTRACYJNYM W POZNANIU W SPRAWIE WYKONYWANIA USTAWY SAMORZĄDOWEJ Z 1933 R.

Z mocy art. 92 ust. (4) ustawy samorządowej między nowoorganizowanymi gminami a b. obszarami dworskimi odbywają się rozrachunki, w zasadzie na drodze bezpośredniego porozumienia. Gdyby zaś do porozumienia nie doszło, sprawę rozstrzyga wydział powiatowy.

W myśl przepisu § 34 ust. (3) rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 sierpnia 1934 r. (III rozporządzenie wykonawcze do ustawy samorządowej) przeciw rozstrzygającym decyzjom wydziałów powiatowych można wnieść odwołanie do wojewody, który orzeka przy współudziale izby wojewódzkiej z głosem stanowczym.

Pomimo tak określonej drogi szereg niezadowolonych z decyzji wydziałów powiatowych nie skierował odwołań do wojewody, ale zwrócili się do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu.

SESJA RADY OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Dnia 14 i 15 grudnia br. odbyła się w Ministerstwie Opieki Społecznej XVII sesja Rady Opieki Społecznej. Obrady zagał przemówieniem P. Minister Kościalkowski, poczym przewodnictwo objął P. Wiceminister dr Piestrzyński. Na porządku dziennym było: 1) sprawozdanie z działalności Departamentu Opieki Społecznej Ministerstwa Opieki Społecznej, 2) sprawozdanie z prac komisji opieki nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą, 3) sprawozdanie z prac komisji dla spraw kosztów leczenia i kosztów opieki społecznej.

Sprawozdanie z działalności Departamentu Opieki Społecznej wygłosił Dyrektor Departamentu, Nakonecznikoff-Klukowski. W sprawozdaniu tym stwierdzono m. inn. poważne kurczenie się w ostatnich latach wydatków budżetowych związków samorządu terytorialnego na cele opieki społecznej.

Ogólny referat o tezach do ustawy o opiece nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą wygłosił Naczelnik Wydziału, p. Gustaw Zieliński. W referacie tym omówiono m. inn. zastrzeżenia wysunięte przez Związek Powiatów i Związek Miast w sprawie tez do projektów ustaw o opiece nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą, o pokrywaniu kosztów leczenia w szpitalach publicznych i w sprawie rozgraniczenia obowiązków związków samorządowych i ponoszenia wynikających z tego tytułu kosztów w zakresie opieki społecznej. Zastrzeżenia te wysuwają momenty następujące: 1) rozwiązywanie zagadnień opieki społecznej winno być w większej mierze pozostawione inicjatywie prywatnej, 2) w hierarchii potrzeb samorządu — opieka społeczna nie może być

Sąd ten, powołując się na to, że ustawa samorządowa z r. 1933 nie uregulowała sprawy odwoływania się od decyzji wydziału powiatowego wydanej na mocy art. 92 ust. (4) oraz wskazując, że w danym razie mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 3 ust. 1 ordynacji dla gmin wiejskich, które przewidują skargę w postępowaniu sporno - administracyjnym — uznał się za właściwy do rozpatrywania skarg na decyzje wydziałów powiatowych z art. 92 ust. (4). Jednocześnie Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu wytoczył spór kompetencyjny przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym, który sprawę rozpatrzył w świetle przepisów § 113 ust. 5 ustawy o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30 lipca 1883 r. (zb. u. pr., str. 195) i orzekł, że *od orzeczeń wydziałów powiatowych, wydawanych w województwach poznańskim i pomorskim na zasadzie art. 92 ust. (4) ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego z dnia 23 marca 1933 r., poz. 294 — Dz. Ust. nie przysługuje skarga w postępowaniu sporno - administracyjnym, przewidziana w § 3 — ust. 1 ordynacji dla gmin wiejskich z 3 lipca 1891 (zb. u. pr. str. 233).*

wysuwana na pierwszy plan, 3) związki samorządowe nie posiadają dostatecznych funduszy na pokrywanie wydatków, związanych z opieką społeczną, 4) nie należy tworzyć organów opieki społecznej, stojących poza organami ustrojowymi związków samorządowych, przewidzianymi w ustawie z dn. 23.III.1933 r. Następnie referentka p. Wójtowicz Grodzińska omówiła szczegółowo tezy do projektu ustawy o macierzyństwie oraz zagadnienie walki z nierządem.

Referat na temat tez do projektu ustawy o pokrywaniu kosztów leczenia w szpitalach publicznych wygłosił p. Sulikowski. Najważniejsze zasady tego projektu są następujące: 1) Obowiązek pokrywania kosztów leczenia w szpitalach publicznych spoczywa na leczonym; o ile koszty te nie mogą być od niego ściągnięte — na osobach, które w myśl prawa cywilnego zobowiązane są do udzielania alimentów, oraz na osobach fizycznych i prawnych, zobowiązanych do pokrywania kosztów leczenia z innego tytułu prawnego.

2) W razie niemożności ściągnięcia tych kosztów od osób wyżej wymienionych — winny one być pokrywane z funduszy publicznych, a mianowicie:

a) gminy miejskie wydzielone z powiat. związków samorz. są zobowiązane do pokrywania kosztów leczenia osób, które w tych gminach mają prawo do opieki trwałej,

b) powiat. związki samorząd. zobowiązane są do pokrywania kosztów leczenia osób, które mają prawo do trwałej opieki w jednej z gmin wiejskich, lub miejskich, wchodzących w skład danego powiatu,

c) powiat. związki samorząd. rozkładają 2/3 wydatków preliminowanych na każdy rok budżeto-

wy na pokrywanie nieściągalnych kosztów leczenia pomiędzy gminy wiejskie i miejskie, wchodzące w ich skład, proporcjonalnie do zwyczajnych wydatków ogólnych, preliminowanych w poprzednim roku budżetowym,

d) do czasu zorganizowania samorządu wojewódzkiego tworzy się dla każdego województwa — wojewódzki fundusz wyrównawczy kosztów leczenia, którym zarządza wojewoda przy współdziałaniu wydziału wojew. z głosem stanowczym. Fundusz ten ma za zadanie pokrywanie kosztów leczenia osób nie mających prawa do trwałej opieki w żadnej gminie, udzielanie subwencji miastom wydzielonym i powiatom, w przypadku nadzwyczajnego wzrostu wydatków na pokrywanie kosztów leczenia lub wyjątkowo ciężkiego położenia finansowego,

e) nieściągalne koszty leczenia nie mających prawa do opieki trwałej, gdy potrzeba ich leczenia zaszła na terenie Warszawy — pokrywa gmina m. Warszawy,

f) nieściągalne koszty leczenia osób, które nie mają prawa do trwałej opieki w żadnej gminie, a potrzeba których leczenia zaszła poza granicami państwa, pokrywa wojew. fundusz wyrównawczy województwa, na którego obszarze osoba ta miała ostatnie miejsce pobytu, a gdy tego miejsca ustalić nie można — Skarb Państwa.

Po obszernej dyskusji nad tezami referowanymi, Rada Opieki Społecznej przyjęła bez zmian tezy dotyczące projektu ustawy nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą, przy czym wysunięty został dezyderat, by projektowana organizacja Rad opieki nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą została skoordynowana z komisjami opieki społecznej, istniejącymi na podstawie art. 23.III.1933 r.

W sprawie projektu ustawy o kosztach leczenia przyjęto 3 rezolucje. Pierwsza z nich stwierdza, że dotychczasowe źródła finansowe na cele opieki społecznej są niewystarczające. Druga z tych rezolucyj wyraża pogląd, że bez uregulowania zagadnienia finansowego, projektowane ustawy nie załatwią problemu kosztów leczenia ubogich chorych. Rezolucja trzecia stwierdza, że należyte zorganizowanie zagadnień opiekuńczych wymaga — stworzenia samorządu wojewódzkiego.

SPRAWA LETNISK W POW. POSTAWSKIM (WOJ. WILEŃSKIE).

12.XII. obradowała pod przewodnictwem Przem. Wydz. Pow. istniejąca przy Radzie Powiatowej Komisja Letniskowo - Turystyczna.

W wyniku obrad komisja postanowiła wydać broszurę propagandową, zawierającą zdjęcia fotograficzne najciekawszych obiektów z powiatu, wykaz szlaków i połączeń komunikacyjnych oraz inne informacje turystyczne. Broszura będzie przede wszystkim uwzględniała jezioro Narocz i jego okolice, jako teren najbardziej interesujący w powiecie postawskim.

Ponadto postanowiono zwrócić uwagę na budownictwo letniskowe nad Naroczem. Chodzi o ustalenie określonego estetycznego typu wznoszonych budowli. W tym celu powiatowe władze budowlane opracowują wzory budynków, które będą zalecane ubiegającym się o pozwolenie na budowę, przy czym wzamian będą im czynione ułatwienia w uzyskaniu pożyczek budowlanych w instytucjach kredytowych, jak K. K. O. i miejscowe banki.

Dłuższą dyskusję wywołała sprawa uruchomienia na Naroczach statku, któryby stanowił normalne połączenie komunikacyjne pomiędzy schroniskami nadnaroczańskimi. Trudnością są tu jednak bardzo płytkie brzegi jeziora, co zmusiłoby do budowy kapitalnych przystani i pomostów wysuniętych w głąb jeziora.

W końcu posiedzenia zastanawiano się nad sprawami organizacyjnymi i zaopatrzenia schronisk w miejscowe produkty rolne oraz nad podniesieniem stanu sanitarnego miejscowości turystycznych.

BUDOWA RZEŹNI PRZEZ POW. ZW. SAM. W BRASŁAWIU (WOJ. WILEŃSKIE).

Rada Powiatowa w Brasławiu postanowiła budowę rzeźni w Turmontach. W tym celu Rada postanowiła zaciągnąć pożyczkę z Funduszu Pracy w wysokości 5.000 zł, płatną w ciągu 25 lat i oprocentowaną na 2½%. Z funduszy własnych Rada przeznaczyła na ten cel nadwyżkę z wpływów za urzędowe badanie zwierząt i mięsa, jaka zostanie osiągnięta w r. budż. 1936/37.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(Notowania z dn. 21.XII. 1936 r.).

1 dol. St. Zjedn. — 5,31 zł — 5,28 zł.
100 frank. szwajc. — 122,20 zł — 121,60 zł.
1 funt. szterl. — 26,08 zł — 25,94 zł.
100 frank. franc. — 24,80 zł. — 24,68 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franko stacja załadunku)
W dn. 21.XII. 1936 r. Warszawa.

Zyto 21,00 — 21,50 zł.
Pszonica 26,00 — 26,50 zł.
Jęczmień 25,50 — 26,50 zł.
Owies 17,25 — 17,50 zł.

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: Zarząd gminny w P. woj. wolińskiego zapytuje w następującej sprawie:

1) Na terenie gminy P. zamieszkiwała od kilku lat rodzina C. składająca się z ojca, matki i 6-ga

dzieci, która w dniu 23.XII.1935 r. wymeldowała się do K. gdzie i obecnie zamieszkuje. W dniu 19.IX.1936 r. matkę na mocy wyroku sądowego osadzono w więzieniu na przeciąg 5-ciu miesięcy, oj-

ciec porzucił rodzinę i udał się w niewiadomym kierunku, a nad 6 dziećmi rozłożył opiekę Zarząd Miejski m. K. żądając zwrotu od tut. Zarządu kosztów opieki w wysokości 120 zł miesięcznie.

2) Do jakiego czasu gmina P. winna ponosić koszty opieki, tj. czy tylko do dnia 23.XII.1936 r. w którym to dniu ukończy się rok czasu od daty wymeldowania się tej rodziny, czy też aż do czasu odbycia kary więzienia przez matkę tych dzieci oraz czy ustęp ostatni art. 9 ustawy z dnia 16.VIII.1923 r. (Dz. U. R. P. nr 92, poz. 726) w tym wypadku będzie miał zastosowanie.

Odpowiedź: W opisanym wypadku należy najpierw ustalić, czy prawo do opieki trwałej dzieci może być oceniane według prawa do opieki, nabytego przez matkę. Zgodnie z p. c i d art. 8 ustawy z dn. 16.VIII.1923 r. (Dz. U. R. P. nr 92, poz. 726) dzieci do 16 lat posiadają prawo do opieki w gminie, w której służy ono matce, tylko wtedy, gdy ojciec nie żyje lub gdy małżeństwo jest rozdzielone, a dzieci pozostają przy matce, lub wreszcie gdy dzieci pochodzą z związku nieślubnego. Ponieważ w opisanym wypadku ślubny ojciec dzieci żyje i małżeństwo sądownie nie zostało rozdzielone, prawo do opieki dzieci należy oceniać w pierwszym rzędzie według gminy, w której ojciec posiada prawo do opieki w myśl art. 8 p. b. Jak wynika z podanych dat prawo do opieki trwałej ojca, nabyte w gminie P., wygasa w dn. 23.XII.1936. W związku z tym wygasa także prawo do opieki trwałej dzieci. Ponieważ z drugiej strony ojciec nie nabył równocześnie prawa do opieki w innej gminie, odnośnie dzieci należy zastosować przepisy części pierwszej art. 8 ustawy, tzw. możliwość samodzielnego nabycia przez dzieci prawa do opieki trwałej przez roczny pobyt w gminie (wyrok N. T. A. z dn. 20.V.1927 r. L. rej. 2729/26). W danym wypadku zatem dzieci nabywają także prawo w m. K. z dn. 23.XII.1936 r., chyba żeby się okazało, że ich ojciec nabył prawo do opieki w innej gminie.

2. *Pytanie:* Wydz. pow. w C. woj. warszawskiego zapytuje,

1) kto jest upoważniony w poszczególnych wypadkach do ustanowienia i obniżenia, jak również do umorzenia zaległych opłat za dostarczanie światła z elektrowni miejskiej (Zarząd czy Rada Miejska);

2) czy są i jakie przepisy regulujące zasady wg których winny się odbywać przetargi w samorządach na wykonanie robót, dostawę materiałów itp.);

3) w ile lat przedawnia się prawo ściągania zaliczek udzielonych pracownikowi na poczet poborów ewent. w formie pożyczki.

Odpowiedź: 1) Ustanawianie opłat za korzystanie z urządzeń zakładów miejskich należy do zakresu działania Zarządu Miejskiego, działającego kolegialnie (magistratu), a to zgodnie z art. 44 ust. (1) p. e ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. Również do kompetencji kolegium Zarządu Miejskiego należy umarzanie należności, przypadających gminie z tytułów publiczno - prawnych, jak podatki, opłaty itp. (art. 44 ust. (1) p. 7). Natomiast umarzanie należności z tytułów prywatno - prawnych

należy do zakresu działania rady miejskiej (art. 43 ust. (1) p. 3).

Jak wynika z powyższego, odpowiedź na pytanie, który organ miejski kompetentny jest do umarzania opłat za dostarczone światło z elektrowni miejskiej, zależną jest od ustalenia charakteru prawnego tych opłat, mianowicie czy są one opłatami publicznymi, czy ceną za świadczenia miejskie, wynikające z prywatno - prawnej umowy.

Charakter publiczno - prawnych należności posiadają opłaty, pobierane na podstawie art. 27 ustawy o finansach komunalnych. W praktyce nieprzeprowadzenie w ustawie ścisłego skwalifikowania, które z urządzeń komunalnych zaliczyć należy do zakładów, a które do przedsiębiorstw, spowodowało znaczne trudności w rozgraniczeniu opłat w charakterze danin publicznych za używanie zakładów i urządzeń dobra publicznego od opłat - cen za korzystanie z przedsiębiorstw użyteczności publicznej.

W zakresie tych zagadnień znany jest wyrok N. T. A. z dnia 25.VI.1930 r. L. rej. 4125/28, ustalający publiczno - prawny charakter opłat za wodę i urządzenia kanalizacyjne. Do wniosku takiego doszedł N. T. A. na tej podstawie, że „urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne są niewątpliwie prowadzone przez związki komunalne w celach socjalnych“, że „nie mogą być uważane za przedsiębiorstwa dochodowe, eksploatowane przez gminy w celach zarobkowych, lecz są zakładami użyteczności publicznej, których utrzymywanie i zakładanie wchodzi w zakres administracji gminy jako jednostki samorządowej, powołanej w pierwszym rzędzie do zapewnienia swoim mieszkańcom warunków zdrowotnych i kulturalnych“. N. T. A. powołuje się przy tym na przepisy o zaopatrzeniu ludności w wodę, o usuwaniu nieczystości i wód opadowych oraz możliwość zastosowania przez gminę przymusu przyłączenia nieruchomości do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na podstawie przepisu prawa budowlanego.

Odnośnie elektrowni te czynniki, które skłoniły N. T. A. do uznania opłat kanalizacyjnych i wodociągowych za publiczno - prawne, nie istnieją; brak bowiem przepisów, któreby nakładały na gminy obowiązki w zakresie zaopatrywania ludności w światło oraz przewidywały przymus korzystania z sieci elektrycznej. Z tych względów, jak również ze względu na brak orzeczenia lub wyjaśnienia autorytatywnego, stwierdzającego publiczno - prawny charakter należności za dostarczoną energię elektryczną, musimy dojść do wniosku, że należności te wynikają z prywatno - prawnej umowy i jako takie mogą być umarzane tylko przez radę miejską.

2) Ogólne zasady, dotyczące dostaw i robót na rzecz Skarbu Państwa, związków samorządowych oraz instytucji prawa publicznego zawarte są w ustawie z dnia 15 lutego 1933 r. (Dz. U. R. P. nr 19, poz. 127). Dotychczas jednak nie zostało wydane zaopowiedziane rozporządzenie Rady Ministrów, ustalające warunki i tryb postępowania przy dostawach i robotach.

3) Zgodnie z art. 284 Kodeksu Zobowiązań wierzytelności pracodawców z tytułu udzielonych zaliczek przedawniają się z upływem lat trzech.

mgr S.

SPIS RZECZY

DRUKOWANYCH W SAMORZĄDZIE W ROKU 1936

A) ARTYKUŁY

	nr nr		nr nr
I. ARTYKUŁY TREŚCI OGÓLNEJ.			
Samorząd terytorialny na progu 1936 r. — F. Branny ..	1	Szkolenie sołtysów — Radny Michał Kłopotowski	5
Przez aktywność samorządu — do społeczeństwa — mgr		Gmina i gromada w woj. południowych — R. Andrusz-	
Józef Przetocki	4	kiewicz	8
Czynnik obywatelski w samorządzie — F. Branny	9	Z zakresu usprawnienia pracy biurowej w samorządzie	
Bezrobocie wiejskie a Fundusz Pracy — F. Branny	11	terytorialnym — B. K. D.	12
Czy niższa cen artykułów przemysłowych dotarła do rol-		Projekt rozporządzenia o gromadach — dr Ludwik Bar	20
nika — mgr I. Dziadosz	11	Wynagrodzenie sołtysa — Elbe	22
Rozważania ideologiczne i programowe — Maurycy Ja-		Nadzór — współdziałanie — opieka — mgr Józef Prze-	
roszyński	20, 21, 23	tockki	31
Moralność podatkowa mniejszej i większej własności		Niedostateczna kontrola gospodarki gminnej — Elbe	37
ziemskiej — O.	23	Problem kierownictwa w biurze wydziału powiatowego —	
Kultura wsi i samorząd — Kazimierz Kühn	24	mgr Stanisław Malanowicz	38
Czy wolno uogólniać na zasadzie anonimowych przykła-		Inspekcja powiatowa — St. Gliszczyński	40
dów — Henryk Suchodolski	26	O inspekcji związków samorządowych — R. Andrusz-	
Jeszcze o sprawie moralności podatkowej większej wła-		kiewicz	42
sności ziemskiej — O.	36	Samorząd a „droga służbowa“ — Elbe	44
„Szkodliwa i kosztowna dwutorowość — M. Korwin-Pio-		Po trzech latach — A. Pawlikowski	47
trowski	41	Jeszcze w sprawie inspekcji powiatowej — St. Glisz-	
Gminne urzędy rozjemcze — dr Ludwik Bar	50	czyński	47
Kilka uwag na temat układania preliminarzy budżeto-		IV. GOSPODARKA FINANSOWA ZWIĄZKÓW	
wych — F. Branny	51	SAMORZĄDOWYCH.	
II. STATYSTYKA KOMUNALNA.			
Sytuacja samorządu w świetle statystyki oficjalnej —		Oszczędności w samorządzie — St. Gliszczyński	1
S. Stęplewski	16	Krytyczna sytuacja finansów powiatowych związków sam-	
Liczba i wyniki finansowe przedsiębiorstw samorządo-		orządowych po dekreście o obniżeniu danin komu-	
wych w roku 1934/35	26	nalnych — Józef Bar	1
Wydatki związków samorządu terytorialnego na zdrowie		Groźba usztywnienia gospodarki samorządowej — Stani-	
publiczne — Z. H.-W.	33	śław Michalski	1
Wydatki samorządu terytorialnego na popieranie rolni-		S. O. S. samorządu powiatowego — M. Korwin-Piotrowski	4
ctwa — S. S-ki	36	Na marginesie ustawodawstwa oddłużeniowego — Jerzy	
O cyfrowe ujęcie wyników akcji oddłużeniowej — Stani-		Koralewicz	5
ślaw Landy	50	Oplaty pocztowe a samorząd gminny — St. Dębowski 6—7	
III. USTRÓJ I ORGANIZACJA WEWNĘTRZNA			
SAMORZĄDU.			
Czas zrewidować pracę i liczbę instruktorów zatrudnio-		Uchwały o budżetach gromadzkich — dr Ludwik Bar ..	8
nych w samorządach — R. Andruszkiewicz	2	Nieuzasadnione dopłaty na utrzymanie szpitali w woj.	
Kilka uwag o gromadach i gminach zbiorowych woje-		południowych — Witold Snieżko-Blocki	9
wództw południowych — inż. Jarosław Filipczak	4	Drugi jednolity tekst ustawy o finansach komunal-	
		nych — Stanisław Rudziński	10, 11, 13
		O sposobie dokonywania zmian w finansach samorządo-	
		wych — S. M.	12
		Niebezpieczeństwo budżetów wierzycielskich — mgr Jó-	
		zef Przetocki	13
		Określenie stanu finansowego gminy — Stanisław Dę-	
		bowski	14

	nr nr
Wzajemne współdziałanie czy jednostronna udreka — S. Grzeszczak	17
Uwagi w sprawie rachunkowości samorządowych szkół rolniczych — Stanisław Firkowski	19
Próba oddłużenia rolnictwa drogą szarwarku w województwie wileńskim — J. Pikiel	24
Fikcje oddłużenia — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	29
Poszukiwanie zysków przez przedsiębiorstwa państwowe na samorządzie — Józef Bar	30
Zmiany w finansach samorządowych — mgr Przetocki ..	36
Jeszcze o „poszukiwaniu zysków na samorządzie“ — M. Korwin-Piotrowski	38
Kto jest płatnikiem podatku specjalnego od wynagrodzeń — Stanisław Rudziński	40
Realizacja planów oddłużenia związków samorządowych — St. Landy	41
O budżetową niezależność gminy — Stanisław Landy ..	43
Osobliwe ramy organizacyjno-formalne gospodarki samorządów — Józef Bar	48
W przededniu nowego okresu budżetowego — mgr Zdzisław Gałaczyński	50
Oddłużenie gmin wiejskich — M. Jaroszyński	51

V. ROLNICTWO I WETERYNARIA.

W sprawie instruktorów rolnych — Józef Czech	6—7
Organizacja weterynarii w powiecie — M. Skrzeczkowski	15
O orzecznictwo samorządowe w sprawach szkodnictwa polowego — dr Ludwik Bar	16
Rola samorządu w popieraniu spółdzielczości — Fr. Szczepański	23
Działalność Szkoły Rolniczej w Starym Brześciu w roku 1935/36 — St. Staszyński	31
Ludowe szkoły rolnicze — A. Ch.	37
Finanse izb rolniczych — H. Moszczyński	37
Likwidatorem szkółek samorządowych pod rozważę — F. Branny	39
Umożliwić samorządowi powiatowemu popieranie hodowli koni — Józef Czech	40
W przededniu zakończenia konwersji krótkoterminowych zobowiązań rolniczych — St. Ostrowski	42
O współdziałanie samorządu terytorialnego w odbudowie spółdzielczości rolniczo-handlowej — St. Ostrowski	45
Podniesienie produkcji rolnej na marginesie artykułów prof. Wł. Grabskiego — M. W-k	50
Gospodarka lasami i pastwiskami w gromadach woj. południowo-wschodnich — Jarosław Filipczak	52

VI. SZKOLNICTWO, OŚWIATA, PRACA SPOŁECZNA.

Sprawa szkolna i gminy — S. M.	10
Budżety — a szkoły — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	12
W sprawie samorządu szkolnego — Elbe	13
Samorząd szkolny w ramach samorządu terytorialnego — Z. Hartleb-Wojciechowska	15
Także projekt — Stanisław Michalski	16
Warunki pogłębiania oświaty pozaszkolnej na wsi — Wł. Kochanowski	19
Szkoła i samorząd — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	22
Zagadnienie akcji stypendialnej — inż. W. Kochanowski	43
Samorząd dubieński w akcji kulturalnej wsi — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	44
Budowa szkół — zadaniem samej wsi — Andrzej Pawlikowski	45
Organizowanie kultury wsi w powiecie dubieńskim — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	45
Kosztowne pomysły centralistów w zakresie tworzenia bibliotek samorządowych — Józef Krasowski ..	46
Czynniki postępu wsi wołyńskiej — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	47
Centrala powiatowa — a stałe biblioteki gminne — Zofia Rodziewiczowa	49
Przysposobienie samorządowe młodzieży — J. M.	49
Centrale powiatowe czy biblioteki gminne — Stanisław Geppert	51
Budowa szkół powszechnych w województwie wileńskim — St. Gliszczyński	52
Spór o powiatowe centrale bibliotek ruchomych — Antoni Myjak	52

VII. SPRAWY DROGOWE.

	nr nr
Zadania gospodarcze gminy wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki drogowej	19
Z zagadnień gospodarki drogowej — J. Stamirowski	24
Ograniczenia w stosowaniu świadczeń w ustawie szarwarkowej — Leon Stasek	28
Niedomagania robót drogowych — Ostkiewicz-Rudnicki	38
Stawki opłat drogowych — Z. H.-W.	42
W sprawie „Niedomagań robót drogowych“ — Jerzy Nagrodzki	43
Statuty o świadczeniach w naturze — Leon Stasek	46
Krótkowzrocność — St. Gliszczyński	49

VIII. ZDROWIE I OPIEKA SPOŁECZNA.

W sprawie ubezpieczeń społecznych — F. Branny	2
Koszty leczenia ubogich chorych — F. Branny	10
Walka gmin i powiatów z zapluskowaniem mieszkań — Świątosław Nowicki	14
Sprawy sanitarne wsi — F. Branny	15
Spółdzielnie zdrowia w Bułgarii — K. Wyszomirski	17
Zadania opiekunów społecznych na wsi w chwili obecnej — F. Branny	18
Opiekunowie gromadcy — Jerzy Bonkowicz-Sittauer ...	27
O właściwą rolę samorządu w zakresie opieki społecznej — Z. Hartleb-Wojciechowska	49

IX. KASY OSZCZĘDNOŚCI I KREDYT KOMUNALNY.

Uwagi o zamknięciach rocznych w gminnych kasach pożyczkowo-oszczędnościowych — St. Ostrowski ..	2
Możliwości i formy współpracy K. K. O. z Gminnymi Kasami Pożyczkowo-Oszczędnościowymi — M. Korwin-Piotrowski	6—7
Możliwości i formy współpracy K. K. O. z Gminnymi Kasami Pożyczkowo-Oszczędnościowymi — Feliks Łańcucki	9
Zagadnienie nowej działalności kredytowej w gminnych kasach pożyczkowo-oszczędnościowych — St. Ostrowski	14
Niedokładności w sposobie konwertowania przez gminne kasy pożyczkowo-oszczędnościowe ich zobowiązań — St. Ostrowski	18
Pokrywanie strat bilansowych komunalnych kas oszczędności przez związki samorządowe założycielskie — mgr R. Rokszyci	30
O współpracy gminnych kas z komunalnymi kasami oszczędności — St. Ostrowski	34
Przyczyny słabego rozwoju działalności gminnych kas p.-o. — F. M.	48

X. SPRAWY PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Konferencje szkoleniowe dla pracowników gminnych — B. K. D.	3
Kadry inspektorów samorządu gminnego — B. K. D. 6—7	6—7
Urlopy pracownicze — Al. Pr.	21
Zagadnienie właściwego doboru pracowników gminnych — Em-Er	31
Dokształcanie i uzupełnianie personelu gminnego — Jerzy Bonkowicz-Sittauer	32
O egzaminach praktycznych słów kilkoro — B. K. D. ...	32
W obronie dobrego imienia pracowników gminnych — B. K. D.	37
Z zagadnień personalnych — Kazimierz Kühn	48

XI. RÓŻNE, DOTYCZĄCE DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Strażackie dysproporcje — St. Gliszczyński	3
O zwiększenie ilości etatów instruktorów pożarniczych — L. Głębocki	5
Jeszcze jedno utrapienie ludności wiejskiej	5
Kilka słów o „dysproporcjach“ — Michał Radwan	6—7
Samorząd i ruch letniskowo-turystyczny — S. Smolec ..	13
Alarmy strażackie — St. Gliszczyński	17

	nr nr
Falszywy alarm — S. Pągowski	21
Potrzeby inwestycyjne lotnisk — S.	25
Prace przygotowawcze w małym lotnisku przed rozpoczęciem sezonu — P. S.	25
Ewidencja ludności a zagadnienie obrony Państwa — Stefan Syga	25
Ewidencja ludności w świetle spraw gospodarczych Państwa — Stefan Syga	26
Meldunki ludności a rzeczywistość — Stefan Syga	28
Wystawa Turystyczno-Uzdrowiskowa i Letniskowa — B.	33
Ewidencja ludności a sprawy społeczne Państwa — Stefan Syga	34
Małe lotniska na przykładzie powiatu limanowskiego — St. Howiecki	35
Kwestia terenowa w akcji lotniskowej na Huculszczyźnie — K. Woyciechowski	35
Meldunki... System zły — czy wykonanie wadliwe — J. Bonkowicz - Sittauer	41
Planowanie zabudowy wsi — St. L.	44
Zabudowa wsi po scaleniu gruntów — Fr. Piaścik	44
Doręczanie korespondencji pocztowej w gromadach — F. M.	51

XII. SPRAWY OGÓLNO - GOSPODARCZE...

Stan dobrego rolnictwa w 1934/35 r. — Stanisław Kopyczyński	16
Masowe pożary a zabudowania osiedli — K. M.	27
Nowy przemysł wiejski — J. Or.	29
„Na Dzień Oszczędności“ — A. P.	43

XIII. GŁOSY CZYTELNIKÓW.

	Nr Nr
Oddłużenie samorządów wobec ubezpieczalni społecznych	1
Oddłużanie samorządów — Ludwik Rzeszowski	2
Budżety gmin wiejskich na 1936/37 r., a możliwość obniżenia podatku wyrównawczego w 16 gminach wiejskich pow. wolkowskiego — Stanisław Fajfer ...	12
W sprawie uproszczenia poboru podatku od jednostek zbiorowych — Feliks Łańcucki	15
Dodatek mieszkaniowy dla nauczycieli — Stefan Kurkowski	18
Od słabych szos — do dobrych kolei (cz.)	27
Ewidencja ruchu ludności od strony życia — Marian Cześnik	33
W obronie przepisów ewidencyjnych — Obiektywny	37

B) SPRAWOZDANIA, KOMUNIKATY, KRONIKA

	nr nr
ZE ZWIĄZKU POWIATÓW R. P.	
Egzekucja danin komunalnych przez urzędy skarbowe ..	6/7
Sprawa obniżenia dodatku do podatku gruntowego	8
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego	8
W sprawie niektórych należności od powiatowych związków samorządowych, Funduszu Pracy i b. Z. U. P. U.	10
Posiedzenie Zarządu Związku Powiatów R. P. w dniu 3 marca 1936 r.	10
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. wołyńskiego w Łucku	11
Zjazd przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. kieleckiego i krakowskiego w Krakowie	13
W sprawie zapomóg z Komunalnego Funduszu Pożyczkowo - Zapomogowego	14
W sprawie propagandy lotniskowo - turystycznej	14
W sprawie Zjazdu Głównego Związku Powiatów R. P. ...	14
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. wileńskiego i nowogródzkiego w Wilnie	14

	nr nr
Sprawa pracowników w gminach małopolskich — Jan Sokołowski	38
W obronie „Marcina z Wólki“ — M. Cześnik	41
W sprawie przekazania prowadzenia gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych zarządom gminnym — F. Łańcucki	44
Dokształcanie pracowników samorządowych — Inż. Jarosław Filipczak	46
Jednanie przez wójta stron poważnionych — J. Sokołowski	48

XIV. CO PISZĄ INNI.

Kategorie długów komunalnych w postępowaniu oddłużeniowym i sprawy granicy zadłużania się związków samorządowych — S.	2
Niedomagania naszej administracji drogowej — S.	3
Sytuacja samorządu w świetle akcji oddłużeniowej — S.	11
100 mil. oszczędności w powiatowych związkach samorządowych — S.	11
Nadzór nad samorządem — S.	15
Rola samorządu, ubezpieczalni i społeczeństwa w podniesieniu kultury higienicznej — S.	16
Szarwark na drogach gminnych czy powiatowych — M. Deklaracja Związku Pracowników Samorządu Terytorialnego i Związku Nauczycielstwa Polskiego — M. ...	23
Wyniki oddłużenia samorządu — M.	33
Artykuł i inserat — F.	38
O skoordynowanie administracji skarbowej z ogólną — S.	40
Inwestycje samorządowe — S.	42
O inwestycjach na wsi (I) — S.	45
O inwestycjach na wsi (II) — S.	47
Planowość w inwestycjach wiejskich — S.	50
Podstawy polityki oświatowej — S.	52

XV. Z WĘDRÓWEK SAMORZĄDOWCA PO KRAJU.

Uprzejme miasto — G.	23
Pechowe miasto — G.	24
Z ziemi bezrobotnych i kwitnących drzew — G.	25
Z ziemi chmielu i wikliny — G.	26
Wołyńskie Ateny — G.	32
Tam gdzie smacznie jadają — G.	33
Powiat bez przyszłości i bez przeszłości — G.	37
Echa artykułu „Wołyńskie Ateny“ — Z. D.	40
Powiat o bogatej przeszłości — G.	42
Tam, gdzie bezrobotni mają głos — G.	43
Powiat bez gruntowych dróg — G.	44

	nr nr
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. poznańskiego i pomorskiego w Bydgoszczy	15
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. warszawskiego	17
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. lubelskiego	18
Zjazd wojewódzki przedstawicieli powiatowych związków samorządowych woj. białostockiego	19
Kurs rachunkowości w szkołach rolniczych	19
Posiedzenie Zarządu Związku Powiatów R. P. 22 maja 1936 r.	22
Posiedzenie Rady Związku Powiatów R. P. w dniu 23 maja 1936 r.	22
Konferencja kierowników samorządowych szkół rolniczych w sprawie rachunkowości szkolnej w dniu 20 maja 1936 r.	22
Wystawa Turystyczno - Uzdrowiskowa	24
W sprawie propagandy lotnisk przez związki samorządowe	24
Wykonywanie powinności podwodowej	26
Komunalne urzędy pośrednictwa pracy na terenie górnośląskiej części woj. śląskiego	26

	nr nr		nr nr
Wyrok N. T. A. w sprawie sposobu rozpoznania przez instancję odwoławczą sprawy (p. 5)	40	Dodatki w naturze dla nauczycieli szkół rolniczych	8
Wyrok Sądu Najwyższego w sprawie osobowości prawnej dozoru szkolnego (p. 1)	41	Sprawy samorządowe w debacie budżetowej w Sejmie...	9
Wyrok Sądu Najwyższego w sprawie używania przez gminę języka ruskiego (p. 2)	41	O wtycznych postępowania władz przy załatwianiu spraw administracyjnych	9
Wyrok N. T. A. w sprawie zwrotu kosztów doręczenia wezwań płatniczych przez gminę na zlecenie władz skarbowych (p. 3)	41	Wstrzymanie egzekucji pożyczek, udzielonych ze Skarbu Państwa związkom samorządowym	9
Wyrok N. T. A. w sprawie odpowiedzialności gminy za wypadki spowodowane zaniedbaniem przez nią w kierunku utrzymywania chodników w należyłym stanie i należytego oświetlenia ulic (p. 4)	41	Pobieranie odsetek od zaległości w podatkach państwowych i innych daninach publicznych	9
Wyrok N. T. A. w sprawie dróg dostępnych dla dzieci uczęszczających do publicznych szkół powszechnych	43	Rozbudowa miast	9
Wyrok N. T. A. w sprawie poboru podatku inwestycyjnego (p. 1)	44	Zalecanie i popieranie wydawnictw instytucyj społecznych i przedsiębiorstw prywatnych	10
Wyrok N. T. A. w sprawie opłat drogowych (p. 2)	44	Jednolity tekst ordynacji podatkowej	10
Wyrok N. T. A. w sprawie zwolnienia od opłaty stempowej w przypadku nabywania przez gminę gruntu pod budowę szkoły przez inną osobę (p. 3)	44	Obniżenie składek za ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu i chorób zawodowych	10
Wyrok N. T. A. w sprawie samoistnego podatku wyrównawczego dla gmin wiejskich w razie zmiany granic gminy	47	Osobiste świadczenia wojenne	11
Wyrok N. T. A. w sprawie obowiązku podania do publicznej wiadomości statutu podatkowego związku samorządowego w sposób uchwalony przez organ stanowiący	48	Obowiązek zgłaszania zachorowań na gripę	11
Wyrok N. T. A. w sprawie pobierania opłat za korzystanie z gminnych urządzeń kanalizacyjnych	50	Likwidacja urzędów rozjemczych do spraw najmu	11
		Likwidacja wzajemnych należności Skarbu Państwa i związków samorządowych	11
		Przemówienie Ministra Wł. Raczkiewicza o samorządzie	12
		Załatwianie spraw policyjno-budowlanych	12
		Targowiskowe komisje nadzorcze	12
		Notowanie cen i rejestracja zmian sprzedaży zwierząt gospodarskich i mięsa	12
		Organizacja Policji Państwowej w powiatach miejskich ..	12
		Interpretacja prawa budowlanego	13
		W sprawie wykonywania przepisów, dotyczących ubezpieczenia społecznego	13
		Projekt zmiany ustawy drogowej	13
		Udostępnienie ludności przeglądania Dziennika Ustaw R. P.	14
		Prenumerata Dziennika Urzędowego Min. Spr. Wewn. przez związki samorządowe	14
		Czy absolutna większość głosów jest potrzebna przy wyborach do wydziałów wojewódzkich	14
		Specjalny podatek od wynagrodzeń, wypłacanych przez związki samorządu terytorialnego, związki międzykomunalne, oraz przedsiębiorstwa, banki, zakłady i instytucje tych związków	14
		Powołanie Komisji Oszczędnościowo - Oddłużeniowej dla samorządu w woj. śląskim	14
		Przymusowe szczepienie ochronne przeciw błonicy	14
		Wynagrodzenia w urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich	14
		Zniesienie niektórych wojewódzkich i powiatowych urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich	14
		Darowizna gruntów ukazowych	15
		Poparcie Kolegium Międzynarodowych Wykładów Akademickich w Gdyni	16
		Program i regulamin egzaminu zastępczego dla kandydatów na sekretarzy gminnych	16
		Ubezpieczenia chorobowe i emerytalne w samorządzie terytorialnym	17
		Zorganizowanie poboru podatku gruntowego	17
		Zwolnienie zapomóg od specjalnego podatku	17
		Korzystanie z pomocy fachowej absolwentów Państwowej Szkoły Ogrodnictwa w Poznaniu	17
		Podpisywanie skryptów dłużnych przy zaciąganiu pożyczek na budowę szkół w gromadach	17
		Interpretacja art. 14 ustawy z dnia 23 marca 1933 r.	18
		Interpretacja art. 69 ust. (2) ustawy samorządowej ...	18
		Interpretacja art. 117 ustawy samorządowej	18
		Rozrachunki między gminami a b. obszarami dworskimi, stanowiącymi własność państwową (Dyr. Lasów Państwowych)	18
		Ulgi w spłacie zaległości podatkowych	18
		Płatność I raty podatku od lokali za r. 1936	18
		Podział miejscowości na klasy czynszowe	18
		Zmiana ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu ..	18
		Nadzór nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec	18
		Spis ludności miasta Gdyni	18
		Zobowiązania finansowe miasta Gdyni	18
		Pielęgniarstwo	18
		Wyznaczenie członka i zastępcy członka Wydziału Wojewódzkiego w Tarnopolu	18
		Ulgowa sprzedaż drzewa na budowę szkół powszechnych	19
		W sprawie poboru podatku specjalnego od wynagrodzeń, wypłacanych przez związki samorządowe	19

SPRAWY BIEŻĄCE.

Kredytowa sprzedaż drewna przez Nadleśnictwa Państwowe na budowę szkół powszechnych	1
Obniżenie komornego w domach podlegających ustawie o ochronie lokatorów	1
Niewłaściwe sporządzanie aktów stanu cywilnego	1
Gospodarka finansowa - budżetowa oraz ustalanie i zatwierdzanie preliminarzy budżetowych związków samorządowych na rok 1936/37	3
Znaczki pocztowe do urzędowych przesyłek listowych ..	3
Zakończenie akcji obniżenia opłat targowych, rzeźniarskich, lekarsko-weterynaryjnych itp. pobieranych przez miasta	4
Konwersja państwowych pożyczek wewnętrznych	4
Zmiana ordynacji podatkowej	4
Podatek od nieruchomości	4
Państwowy podatek dochodowy	4
Projekty ustaw o służbie, odpowiedzialności i uposażeniach w samorządzie	4
Prenumerowanie Dziennika Urzędowego Min. Spr. Wewn. przez związki samorządowe	5
Zmiany w podatku przemysłowym	5
Czasowe obniżenie składek ubezpieczeniowych	5
Rozbudowa miast	5
Ulgi w spłacie zobowiązań spółdzielni rolniczych i ich central	5
Zmiana ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia	5
Zaopatrzenie osób szczególnie zasłużonych w walkach o Niepodległość Państwa Polskiego	5
Wychowanie zapobiegawcze nieletnich	5
Obrady nad ustawami samorządowymi w Sejmie	6-7
Zaliczki na uposażenie pracowników samorządowych ..	6-7
Właściwe stosowanie środków przymusowych w administracji	6-7
Konwersja i uporządkowanie długów rolniczych	6-7
Urzędy rozjemcze do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich	6-7
Przekazanie Tow. Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych czynności, związanych z zarządaniem b. Funduszu Szkolnego Krajowego	6-7
Wprowadzenie w życie na pewnych obszarach Państwa niektórych postanowień ustawy o nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec	6-7
Kwalifikacje kierowników zakładów opiekuńczych	6-7
Exposé premiera M. Zyndram-Kościałkowskiego	8

	nr nr		nr nr
Koszty akcji przeciwpożarowej na rok 1936	19	Zmiana podziału dodatków komunalnych do podatku gruntowego pomiędzy poszczególne rodzaje związków samorządowych	27
Budżety izb rolniczych	19	Przedłużenie terminu stosowania ulg co do kwalifikacji przy obsadzaniu stanowisk sekretarzy gminnych w województwach południowych i zachodnich	28
Mleczarstwo	19	Odciążenie gmin	28
Odnaczenia cudzoziemskie	19	Podział dodatków komunalnych do podatku gruntowego Egzekucja u rolników	29
Zorganizowanie poboru podatku gruntowego przez sołtysów	20	Lokale przydzielone na pomieszczenie wojewódzkich i powiatowych urzędów rozjemczych	29
Doręczanie korespondencji pocztowej w gminach wiejskich	20	Kwalifikacje sekretarzy gminnych	29
Zmiana przepisów o Centralnej Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej	20	Warunki ważności uchwały rady miejskiej w sprawie zmniejszenia ilości wiceprezydentur	29
Zmiany w nadzorze policyjno-budowlanym	20	Państwowy podatek przemysłowy	29
Zapomogi dla związków samorządowych i międzykomunalnych woj. śląskiego	21	Pisanie podań przez delegatów powiatowych i wojewódzkich biur finansowo-rolnych	29
Ulgi podatkowe dla nabywców pojazdów mechanicznych	21	Ochrona niektórych zwierząt łownych	29
Ochrona lokatorów	21	Zwalczanie zaraźliwych chorób zwierzęcych	29
W sprawie opłat specjalnych i dopłat drogowych	22	Dozór nad mięsem i przetworami mięsnymi	30
O uproszczeniu trybu postępowania przy wydawaniu pozwoleń na budowę szkół powszechnych	22	Zalesianie niektórych nieużytków	30
Postępowanie układowe dla posiadaczy gospodarstw wiejskich	22	Związki komunalnych kas oszczędności	30
Państwowy podatek dochodowy	22	Świadczenia w naturze na niektóre cele publiczne	31
Drzewa przydrożne na drogach publicznych	22	Statystyka produkcji rolnej	31
Niedopuszczalność badania zażeń na przełożonego gminy za pośrednictwem posterunku P. P., oraz stosowanie art. 7 ustawy samorządowej	22	Ulgi w opłatach od niektórych pojazdów mechanicznych	31
Zwrot kosztów przejazdu	22	Samoistne wykonywanie robót budowlanych	32
Zastosowanie dekretu Prezydenta K. P. z dn. 22.XI.35 r. o zmianie przepisów emerytalnych dla pracowników samorządowych	22	Zatrudnianie b. stypendystów państwowych	32
W sprawie polityki karno-administracyjnej	23	Pomoc w kształceniu dla wybitnie zdolnych dzieci rolników	32
O miastach, którym nadano ustrój gminy wiejskiej lub gromady	23	Nadzór wojewodów nad trybem urzędowania administracji rządowej	32
Używanie rowerów na drogach publicznych	23	Przyjmowanie interesantów	33
Małopolski Fundusz Przemysłowy	23	Podatek hotelowy	33
Wykładnia przepisów ustawy samorządowej w związku z odpowiedzialnością gmin za zaniedbania obowiązków policji miejscowej	23	Podniesienie estetycznego wyglądu gmachów państwowych i samorządowych	33
Zatwierdzanie uchwał organów gminy w sprawie dzierżawy nieruchomości	23	Udział miast i gmin wiejskich w kosztach utrzymania okręgowych targowiskowych komisij nadzorczych	33
Opłacanie korespondencji szpitali państwowych, kierowanej do gmin	23	Ryczałt dla nadzorców drogowych	33
Uchylenie w drodze nadzoru statutu emerytalnego pracowników samorządowych	23	Kompetencyjny spór, co do odwołań przy rozrachunkach gmin z b. obszarami dworskimi	33
Pobieranie składki emerytalnej od pracowników samorządowych	23	Kredyty dla związków samorządowych	33
Odprawa dla burmistrza	23	Konwersja i uporządkowanie długów rolniczych	33
Interpretacja art. 14 ust. (5) i art. 65 ust. (4) ustawy samorządowej	24	Postępowanie układowe dla spółdzielni rolniczych	33
Zwolnienie sekretarzy gminnych od obowiązku spłacania pożyczek zaciągniętych w wydziale powiatowym przed objęciem stanowiska	24	Klasyfikacja gruntów	34
Ulgowe egzaminy na sekretarzy gminnych dla absolwentów Studium Administracyjnego we Lwowie	24	Instrukcja w sprawie przyznawania stypendiów wybitnie zdolnym uczniom dzieciom rolników	34
W sprawie usprawnienia pborów i egzekucyj podatku gruntowego i innych należności, przypadających od drobnych rolników	24	Podatek komunalny od publicznego wyświetlania filmów	36
Exposé Wicepremiera i Ministra Skarbu inż. E. Kwiatkowskiego	25	Świadectwa ubóstwa	36
Zmiany w regulaminie wyborczym do rad miejskich	25	Zmiana organizacji i trybu postępowania Centralnej Komisji Oszczędnościowo-Oddłużeniowej dla Samorządu	36
Wygaśnięcie zwierzchnictwa gminnego obszarów dworskich w województwach pomorskim i poznańskim	25	Targowiska	37
Co jest tytułem hipotecznym przy rozrachunkach gmin z b. obszarami dworskimi	25	Projekt rozporządzenia o Komunalnym Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowym	37
Państwowy Zakład Higieny	25	Wykonanie planów oddłużenia związków samorządowych	38
Budżetowanie w związkach samorządowych (podjęcie uchwał w sprawie pożyczek z Funduszu Pracy) ..	26	Sprawa opłat za naukę w publicznych szkołach powszechnych	38
Obniżenie wysokości opłat za czynności i poświadczenia urzędowe organów związków samorządowych	26	Komunalny Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy	38
Powołanie członków Rady Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorialnego	26	Przestrzeganie przepisów o ruchu na drogach	39
Załatwianie jedną decyzją: a) odwołania od zawieszenia w urzędowaniu, b) rozstrzygnięcia w sprawie złożenia z urzędu	26	Kwalifikacje inżynierów ogrodników	39
Wykonanie ustawy o majątkach pozostałych po b. ziemstwach i innych b. zrzeszeniach publicznych	27	Czy członek rady wojewódzkiej może sprawować mandat członka wydziału powiatowego	39
Świadczenia w naturze na niektóre cele publiczne	27	W sprawie interpretacji art. 108 ustawy samorządowej ..	39
Praktyka wakacyjna słuchaczy Instytutu Pracy Samorządu Terytorialnego (program i czas trwania) ..	27	Wybór członka rady wojewódzkiej z miasta wydzielnego w czasie rozwiązania organu zarządzającego i stanowiącego	39
		Ubój zwierząt gospodarskich	39
		Ubój rytualny zwierząt gospodarskich	39
		Obrót mięsem, pochodzącym z uboju rytualnego	39
		Ważenie bydła rogatego, trzody chlewnej i owiec sprzedawanych na targowiskach	39
		Badanie urzędów wodociągowych	39
		Badanie urzędów kanalizacyjnych do oczyszczania ścieków	39
		Przeniesienie targów z rynków miejskich	40
		Utworzenie nowej gminy wiejskiej w pow. ostrołęckim (woj. białostockie)	40
		Ochrona jesiotrów, łososi i troci w Wiśle i jej dopływach	40
		Bezpłatne wydawanie tabliczek rowerowych sołtysom ..	40

	nr nr		nr nr
Państwowy Instytut Kultury Wsi	40	Projekt ustawy drogowej	48
Udzielania związkowi samorządowemu pożyczek i zapomóg z Komunalnego Funduszu Pożyczkowo - Zapomogowego	41	Mowa Premiera gen. Sławoj-Składkowskiego wygłoszona w Sejmie w dn. 1.XII.1936 r.	49
Usuwanie kamieni z pól	41	Mowa Wicepremiera inż. E. Kwiatkowskiego wygłoszona w Sejmie w dn. 1.XII.1936 r.	49
Fachowy nadzór nad samorządowymi szkółkami drzew owocowych	41	Popieranie ruchu inwestycyjnego na obszarze województw wschodnich	49
Zmiany w statucie Państwowego Banku Rolnego	41	Budowlana Komisja Kwalifikacyjna	49
Wykładnia niektórych przepisów ustawy samorządowej	42	Sprawa organizacji i działalności ośrodków zdrowia	49
Sprawa opłat rzeźnianych za ubój z pozbawieniem przytomności i za ubój rytualny	42	Koszty badania lekarskiego obłożnie chorych poborowych ubogich	50
Sprawa organizacji obchodu „Dnia Oszczędności“	42	Statut Państwowego Instytutu Kultury Wsi	50
Odszkodowanie dla radnych gminnych	42	Gospodarka finansowo-budżetowa i ustalenie preliminarzy budżetowych związków samorządowych na r. 1937/38	51
Przepisy policyjno - budowlane	42	Ułaskawienie sołtysa ukaranego na podstawie art. 24 ust. samorząd.	51
Taksa egzaminów budowlanych	42	Sprzedaż drewna związkowi samorządowemu na budowę mostów i budynków	51
Radiofoniczne urządzenie odbiorcze	42	Spór kompetencyjny między Wojewodą Poznańskim a Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w Poznaniu w sprawie wykonywania ustawy samorządowej z 1933 roku	52
Organizacja służby melioracyjnej w powiecie	43		
Wytyczne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawach znoszenia ustroju miejskiego w małych miastach	43		
Wydanie przez gminy szczegółowych przepisów porządkowo - sanitarnych	43		
Wyścigi konne	43		
Ubezpieczanie stróżów szkolnych	43		
Regulamin wyborów sołtysa i podsołtysa	44		
Wybory sołtysów i podsołtysów	44		
Zorganizowanie poboru II raty podatku gruntowego za rok 1936	44		
Organizacja i zakres działania władz administracji ogólnej Wierzytelności rolnicze	44		
Zakłady mleczarskie i ich kierownicy	44		
Zmiana nazw gmin wiejskich	45		
Opinie w sprawach budowlanych	45		
Wyłączenie niektórych zakładów mleczarskich spod działania ustawy o mleczarstwie	45		
Obniżenie komornego w lokalach, wynajmowanych przez gminy dla celów kwaterunkowych	46		
Kompetencja rad szkolnych, a obowiązek gminy wynikającej z § 19 ust. z roku 1899	46		
Dodatek mieszkaniowy dla nauczycieli	46		
Pozbawienie mandatu radnych i członków zarządów	46		
Opłaty za czynności związane z konwersją i uporządkowaniem długów rolniczych	46		
Oznaczanie papierów wartościowych i ich kursów przy spłacie długów rolniczych	46		
Ulgi w spłacie długów rolniczych	46		
Ulgi w spłacie niektórych zobowiązań gmin wiejskich ..	46		
Sposób opracowania planów zabudowania	46		
Zmiany w państwowym podatku od uboju	46		
Projekt podwyższenia granicy podatku wyrównawczego na terenie woj. zachodnich i południowych	47		
Sprawa zwolnienia organizacji społeczno - rolniczych od państwowego podatku przemysłowego	47		
Podatek gruntowy	47		
Zabezpieczenie na wypadek bezrobocia	47		
Wyplata sum komunalnych	48		
		WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.	
		Kontrola gospodarki samorządowej w Niemczech — dr W. Brzeziński	31
		WIADOMOŚCI GOSPODARCZE.	
		W każdym numerze.	
		PORADNIK SAMORZĄDOWY.	
		W każdym numerze.	
		PRZEGLĄD WYDAWNICTW.	
		Numery: 1, 3, 4, 5, 33, 37, 39, 40, 43, 47, 50.	
		WYDAWNICTWA NADEŚLANE.	
		Numery: 1, 41, 45.	
		KOMUNIKATY.	
		Numery: 2, 35, 37, 38, 44, 48.	
		PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY ZAGADNIEŃ SAMORZĄDOWYCH.	
		Numery: 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 34, 36, 38, 41.	
		Z ŻAŁOBNEJ KARTY.	
		Numer 47.	

„Przewodnik Gromadzki i Kalendarz dla Sołtysa”

na rok 1937

Jest on nieodłącznym
doradcą fachowym
w sprawach samorzą-
dowych dla każdego
Sołtysa oraz radnych
gminnych i gromadzkich

Cena za sztukę . . . 1,00 zł
„ od 10 — 50 szt. . 0,90 „
„ powyżej 50 „ . 0,80 „

Wysyłamy odwrotnie!

Zamówienia kierować:

Samorządowy Instytut Wydawniczy

Warszawa, ul. Miodowa 6, telefon 5-92-63.

W GOSPODARCE SZARWARKIEM

ODDADZĄ ZARZĄDOM
GMIN NIEZASTĄPIONĄ
USŁUGĘ I PODNIOŚĄ
SPRAWNOŚĆ SAMEJ
G O S P O D A R K I

D R U K I
OPRACOWANE PRZEZ
p. LEONA STASKA
AUTORA KSIĄŻKI

„ŚWIADCZENIA W NATURZE”

(S Z A R W A R K)

zalecanej do użytku przez
Ministerstwo Spraw We-
wnętrznych (Dz. Urz. Min.
Spr. Wewn. nr 28 z 1936 r.)

S A D O N A B Y C I A

W SAMORZĄDOWYM INSTYTUCIE WYDAWNICZYM
WARSZAWA, MIODOWA 6, TELEFON 592-63.